ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ МУБОРАК БЎЛСИН, АЗИЗ ЮРТДОШЛАР!

Адолат ҳар иш‹а ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!

ИНСОН ва ҚОНУН

№ 49 (455)
2005 йил 27 декабр сешанба

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

Сотувда эркин нархда

MEZON:

Жамғариб бориладиган пенсия тўловларини тўлаш қуйидаги ҳолларда тугатилади:

шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағида жамғарилган маблағлар батамом тугаганда;

бундай тўловларни олувчи шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварағида жамғарилган жами суммани меросга ўтказиш мақсадида тўловларни олишдан ёзма равишда нотариал тасдиқланган тартибда воз кечганда;

давлат пенсиясини олиш ҳуқуқини йўқотганда.

"ФУҚАРОЛАРНИНГ ЖАМҒАРИБ БОРИЛАДИГАН ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТЎҒРИСИДА"ГИ ҚОНУН, 24-МОДДА.

ЯНА ОСТОНАДАН ҲАТЛАР ЯНГИ ЙИЛ, ҚУЧОҚЛАРИ ТЎЛИБ, ҚУТ-БАРАКАГА!

Жонажон Ватанимиз учун 2005 йил ҳам қутли, баркали, ҳам ташвишли келди. Нега деганда, ғалла ва пахта хирмонларимиз мисли кўрилмаган миқёс касб этди, пойтахтимизда ва вилоятларда тенгсиз ўзгаришлар, улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Бунинг бир мисоли сифатида биргина Мустақиллик майдонида бўлган беқиёс ўзгаришларни эслаш кифоя, деб ўйлаймиз. Эски шаҳарда барпо этилган Болалар Ижодиёти уйи галереяси, шунингдек, Миллий боғимизда, Абдулла Қодирий боғида амалга оширилган улкан ишлар, янгидан барпо этилган кўчалар ва магистрал йўллар, Марказий вокзалдаги ўзгаришлар кўрган кўзни қувонтиради.

Шу билан бирга, Қарши шаҳрининг 2700 йиллик тўйи муносабати билан вилоятда бўлаётган ўзгаришлар, беқиёс ободончилик ишлари ҳам таҳсинга сазовордир.

Мамлакатимиз ҳаётида кўзни қувонтирадиган бундай ўзгаришлар беҳисобдир.

Уларнинг ҳар бири кўнглимизга катта қувонч бағишлайди. Чунки бу ўзгаришлар кайфиятимизга, руҳиятимизга ва дунёқарашимизга ижобий таъсир кўрсатади.

2005 йилда Ўзбекистон қўлга киритган бошқа соҳалардаги муваффақиятлар ҳам оз эмас. Албатта, бу ўзгаришлар ўз-ўзидан бўлаётгани йўқ. Бунинг замирида шу халқнинг қадди кўтарилсин, жаҳон ҳамжамиятида ўз обрўси ва ўз мавқеига эга бўлсин, келажакда ҳам ҳеч кимдан кам бўлмасин, деган қутлуғ саъй-ҳаракат мужассамдир.

2005 йилнинг май ойида Андижон шаҳрида содир этилган нохуш воқеалар яна бир бор ҳар биримизни ҳушёрликка ундайди. Шу билан бирга, бу нотинч ва мураккаб замонда доимо огоҳ бўлиб яшашга даъват этади.

Мана шу оғир ва мураккаб кунларда халқимизнинг ўз танлаган йўлида собит туриши жаҳон миқёсида ўз тақдирини ўзи белгилашини намоён этади десак, хато бўлмайди. Ўзбекистоннинг қатъий позицияси жаҳон сиёсатига муайян ислоҳотлар киритганини бутун дунё кўриб турибди. Албатта, бу ҳар биримизга мамнуният бағишлайди. Лекин шу билан бирга, яна бир бор огоҳликка даъват этади.

Қишнинг бугунги кунлари келаётган йил янада қутлуғ ва баракали бўлишидан далолат беради. Бугунги қувончли кунлар янги йилимиз янада файзли бўлишини кўрсатиб турибди. Бундай дейишга асос шуки, биз бугун ҳам далаларимизда фидокорона меҳнат давом этаётганини кўриб турибмиз.

Замондошларимиз ташаббус ва изланиш билан яшамоқда. Уларнинг қалб ҳароратини ҳар қадамда сезиш мумкин. Яратган ҳам, сендан ҳаракат, мендан баракат, деган. Мана шу тамойилга амал қилсак, кам бўлмаймиз, албатта. Бу ҳар биримизнинг хонадонимизга файз, дастурхонимизга қут-барака олиб келади.

Янги йилингиз янада файзли, янада баракали бўлсин, азиз дўстлар!

ТАРИХИЙ ВОҚЕАЛАРГА БОЙ ЙИЛ

Мавжуда РАЖАБОВА, юридик фанлари доктори

Одатда, ҳар бир инсон янги йилни қаршилаш арафасида ўтган умрига бир назар ташлайди, рўй берган муҳим воқеа-ҳодисаларни сарҳисоб қилади. Келгусида амалга оширишни кўзлаган мақсад ва ишларини режалаштиради.

Бугун ҳар биримиз ана шундай ўй-фикр билан яшаяпмиз.

Энди поёнига етиб бораётган 2005 йил ҳақида фикр юритадиган бўлсак, бу йил халқимиз, жамият, давлат ҳаётида ёрқин из қолдирди.

Авваламбор, йил қутлуғ қадам билан кириб келди. Январ ойининг охирида мамлакатимизда икки палатали парламент фаолият юрита бошлади. Қуйи палата — Қонунчилик палатасида сиёсий партиялар ҳамда фуқароларнинг ташаббускор гуруҳлари вакиллари ўрин эгаллаган бўлса, Сенатда ҳудудий вакиллар, яъни маҳаллий Кенгашлар депутатларидан тенглик асосида сайланган ҳамда Президент Фармони билан тайинланган Сенаторлар жой олдилар. Йил давомида Сенатнинг тўртта ялпи мажлиси бўлиб ўтди, унда йигирмага яқин қонунлар маъқулланди, учта қонун рад этилди.

Умуман айтганда, мамлакатимизда икки палатали Парламент фаолияти йўлга қўйилгани тарихий воқеа бўлди. Бу ҳеч шубҳасиз, 2005 йил номи билан халқимизнинг янги тарихи саҳифасидаги мустаҳкам ўрин олади. Сенатнинг мутлоқ ваколатига кирган чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа вакилларни тайинлаш ҳамда уларни лавозимидан озод қилиш; Амнистия тўғрисидаги ҳужжатни қабул қилиш ва бошқа масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Йил давомида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этишнинг ҳозирги босқичи билан боғлиқ долзарб масалаларга ҳам аниқлик киритилди. Дастлаб давлатимиз раҳбарининг Парламент палаталари қўшма мажлисидаги маърузасида бу борада баён қилинган, яъни ушлаб туриш; қамоққа олиш ва бошқа процессуал мажбурлов чоралари юзасидан санкция бериш ваколатини прокуратура идораларидан судга ўтказиш; Жиноят кодексидаги жазо тизимидан ўлим жазосини чиқариб ташлаш; суд ва ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари масъулиятини ошириш; тадбиркорлик субъектлари эркинлигини кафолатлаш механизмини такомиллаштириш, бошқача айтганда, тадбиркорлик субъектларга нисбатан молиявий жарима ёки улар фаолиятини чеклаш билан боғлиқ айрим чораларни қўллашни судлар томонидан амалга оширилиши тўғрисидаги таклифлар юзасидан мутасадди идоралар томонидан қизғин баҳс-мунозаралар, жумладан, парламент палаталарида қатор тадбирлар ўтказилиб, соҳа олимлари ва мутахассисларнинг нуқтаи-назари ўрганилди.

(Давоми учинчи бетда)

ОҚИЛОНА ОРЗУЛАР ЙИЛИ БЎЛИБ КЕЛСИН!

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси раиси

Мен Президентимиз томонидан ҳар сафар янги йилга берилаётган номнинг маъно-моҳиятини, мазмунини мушоҳада этиб, давлатимиз раҳбари нечоғли узоқни кўзлаб иш тутаётганига амин бўламан. 2005 йил "Сиҳат-саломатлик йили" сифатида тарихда қолди, лекин уни унутишга ҳаққимиз йўқ. Чунки йилнинг номига эътибор берайлик — бу йил бизга, барча ватандошларимизга сиҳат-саломат яшаш маданиятини ўзлаштиришга қаратилган йил бўлиб қолди. Инсон учун соғ-омон яшашдан, узоқ умр кўришдан аълороқ бахт-саодат йўқ. Бунинг учун нима қилмоқ керак? Назарий ва амалий тиббиёт ривожланмоғи, фаровон турмуш тарзи, шарт-шароит яратилмоғи керак, албатта. Лекин улардан-да, муҳимроқ омилни унутишга зинҳор ҳаққимиз йўқ. Бу — ҳар бир одам биринчи навбатда ўз соғлиғини ўзи асрай билиш омили! Биз ишлаш, меҳнат қилиш, беҳаловотликнинг, тиниб-тинчимасликнинг афзаллиги ҳақида кўпроқ гапирамиз. Майли, булар керак, лекин ким кўпроқ меҳнат қилишга қодир? Қандай одам тиниб-тинчимай, эл-юрт дарди-ғамида кўпроқ елиб-югуради?

Энг аввало, соғлом одам!

Президентимиз болалар спорти, оилавий спорт, оммавий спорт ривожлансин деб қайта-қайта даъват этаётган экан, бундай даъватларнинг замирида ҳар бир киши ўзи учун кони фойда ҳикмат ётганини тушуниб етиши керак-да!

Нуфузли лавозимларни эгаллаб турган, бирон нафас бўш фурсати бўлмайдиган, лекин ўз саломатлиги ҳақида қайғуришни ҳам асло унутмайдиган таниқли кишиларни биламан: доимо бардам, ишчан, кайфияти аъло, чеҳраси очиқ, фикри тиниқ ва ҳакозо. Ва уларга ҳавас қиламан. Улардан ибрат олишга ҳаракат қиламан. Демак, соғломлик соғ-саломат юрган одамнинг ўзи учун эмас, ўша кишининг теварагидагилар учун ҳам ҳар жиҳатдан яхши, қулай, фойдали.

(Давоми учинчи бетда)

БУЮК КЕЛАЖАКНИНГ БЎҒИНИ

Собир ЎНАР, ёзувчи

Ҳар бир йил одамлар тақдирига ўз муҳрини босади. Мен ўтаётган йилимизни мустақил Ватанимизнинг буюк келажаги йўлида навбатдаги тайёргарлик босқичи деб ҳисоблаган бўлардим. Негаки, 2005 йил юртимизга кўп жиҳатдан марҳаматли келди. Ғалла ва пахта хирмонларимиз тўлди, кўзланганидан ҳам ортиғроқ ҳосил тўпланди. Бу иқтисодий қудратимизга кафолат бўлувчи далилдир. Буни қувонч билан бир парда кўтариб, ҳайқириброқ айтсак-да, бўлади. Сабаби оддий: 25 миллиондан ортиқ халқнинг дастурхони ва рўзғори бут бўлади.

Йилнинг иккинчи ярми мамлакатимиз стратегик ва мудофаа қувватини олдиришда янгиланишга эришиш даври бўлган бўлса, ажаб эмас. Чунки Ўзбекистон—Россия сиёсий-иқтисодий муносабатларида имкониятлар ниҳоятда кўп. Бизга қўл келадиган, ўнғай томонлари янада кўпроқ.

Урф-одатларимиз ва динимизда эҳсон, қўли очиқлик каби фазилатларнинг ўрни беқиёс қадрланади, таърифланади ва шунга даъват этилади. Халқимизда "қўли очиқнинг йўли очиқ" деган пурмаъно мақол ҳам бор. Баъзан инсоннинг кўнгли торлиги, эртанги истиқболга гумон билан қараши уларнинг қалбига қулф солиб қўяди. Хазинанинг устига танда қўйиб ўтириб олиб, тишнинг кирини сўриб кун кўриш ҳам мумкин. Аммо ўша мулкка бир кун путур кетади. Путур кетмаса, бойнинг умри тугайди — ўзи кетади. Дунёнинг бевафолигини жавоҳирлар билан ҳам енгиб бўлмайди.

Президентимиз Ислом Каримов Конституция куни арафасида бошланажак йилни **"Ҳомийлар ва шифокорлар йили"** деб эълон қилганида барча юртдошларимиз уни мамнунлик билан қўллаб-қувватладилар.

Дунёнинг турли бурчакларида содир бўлаётган террор хуружлари бу йилда бизни ҳам четлаб ўтмади. Андижон воқеалари ҳар бир юртдошимизнинг юрагида ўчмас из қолдирди. Бу кўрнамаклик, сотқинлик, хиёнат, қалби сўқирлик ва динни оёқости қилишнинг қайғули аломати, жирканч кўриниши. Бундай воқеаларни уюштиришга беҳуда уриниш, бегуноҳ одамларнинг қонини тўкиб, икки дунёсини хароб қилишдан бошқа нарса эмаслигини онг-шуури бор инсонлар кўриб, англаб турибди. Андижон воқеаларини уюштирган бир гуруҳ жиноятчи тўда устидан Олий суд адолатли ҳукм чиқарганини ҳам кўрдик. Демак, бировнинг уйини куйдирган ўзининг ҳам уйини куйдираётгани ҳам аён бўлиб турибди. Қани, ўзингиз айтинг, Ватанига хиёнат қилган одам қайси замонда бахтли бўлган? Хўш, террорда қатнашган қай бир кас тинч, хотиржам юрибди?!

Бу сабоқ эмасми?

Андижон воқеалари жоҳил, қалби ва кўзи кўр кимсаларга сабоқ бўлгандир. Хуллас, ушбу йилда эсланадиган энг нохуш воқеадир бу.

2005 йилда ўзбекнинг бир қанча устоз қаламкашлари ҳаётдан кўз юмдилар. Улар руҳи олдида бош эгамиз, охиратлари обод бўлсин деймиз.

Бир-биридан кўркам иншоотлар, йўлу кўприклар, ўқув юртлари барпо этилаётгани кўзни қувонтиради. Бўйи чўзилиб, билими онги юксалаётган ёшлар, ўсмирлар келажакни ўз қўлларига олишмоқчи. Уларнинг накадар маънавиятли эканликлари ҳам эртанги кунимизга кафолатдир. Шуларни ўйлаб, ўз-ўзидан буюк жараённинг бир бўғинида яшаяпмиз дейишга ҳақлимиз.

Istiqlol va imkoniyat

Мустақиллик йилларида мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш ва демократлаштириш борасида муҳим қадамлар қўйилди. Аслида Ўзбекистонда юз кўрсатаётган бу ижобий ўзгаришлар Президентимиз Ислом Каримов ташаббуси билан босқичма-босқич амалга оширилаётган ислоҳотларнинг натижаларидир. Давлатимиз раҳбари Олий Мажлиснинг Қонунчилик палатаси ва Сенати қўшма мажлисидаги маърузасида суд-ҳуқуқ тизимини либераллаштириш бўйича ҳал этилиши лозим бўлган яна бир муҳим масала — жазолаш тизимидан ўлим жазосини чиқариб ташлашдир, деб алоҳида таъкидлаган эди.

ЯШАШ ҲУҚУҚИ

Маълумки, Президентимизнинг шу йил 1 августда эълон қилинган **"Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида"**ги Фармонига мувофиқ, 2008 йил 1 январдан эътиборан мамлакатимизда ўлим жазоси жиноий жазо тури сифатида бекор қилинади ва унинг ўрнига умрбод ёки узоқ муддатга озодликдан маҳрум этиш жазоси жорий этилади.

Таъкидлаш жоизки, Фармонда ўлим жазосига мораторий қўйилиши ҳақида сўз юритилгани йўқ. Ваҳоланки, шундай ҳолатда айрим мамлакатларда маҳкумлар йиллар давомида жазо ижросини кутишади. Президентимиз Фармонида эса, ўлим жазоси бутунлай бекор қилиниши ўқтирилган.

Бироқ, сир эмаски, юртдошларимиз орасида ўлим жазосининг бекор қилинишига қарши кишилар ҳам йўқ эмас. Бу табиий ҳол. Зеро, тажрибалар шуни кўрсатадики, ҳар қандай давлатда фуқаролар ўлим жазосининг бекор қилинишини ҳеч қачон бир овоздан маъқуллашмаган. Мисол учун, ўзини инсон ҳуқуқлари ватани, деб ҳисоблайдиган Франция Ғарбий Европада ўлим жазоси сақланиб қолган энг сўнгги давлатлардан бири ҳисобланарди. Ўлим жазосини бекор қилиш ҳақидаги қонун лойиҳаси француз парламенти томонидан, французларнинг учдан икки қисми бу қонунга қарши чиқишганига қарамай, 1981 йили тасдиқланди.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, одамлар ўлим жазосининг қўлланилишига доир фактлардан қанчалик кўп хабардор бўлса, унинг бекор этилишига оид асослар ҳақида далил ва маълумотларга эга бўлишса, ўлим жазосининг бекор қилинишига шунчалик кам қаршилик кўрсатишади.

Ўлим жазоси ва яшаш ҳуқуқи муаммоси давлатчиликнинг илк куртаклари пайдо бўлаётган, суд инстанцияларининг дастлабки муқобил шакллари юзага чиқаётган даврларда пайдо бўлган эди. Мазкур давр жиноий тузуклар, дастлабки қонунлар кодекслари ёзилиши билан якун топди. Бу ҳужжатларнинг эътиборга молик томони шундаки, улар қадим германларда, славян ва туркий халқлар ҳаётида ўлим жазоси қандай ўрин тутганини аён кўрсатади. Таъкидлаш ўринлики, Евроосиёнинг қадимги халқлари, Ўрта Ер денгизи ва Яқин Шарқнинг цивилизациялашган халқларидан фарқли ўлароқ, ўлим жазосига (Casus mortis) ружу қўйишмаган. Қабилавий жамоалардан ташкил топган жамиятнинг тузукларида ўлим жазосини товон тўлаш чораси билан алмаштириш мумкинлиги қайд этилган.

Европада эса бошқача манзарани кузатамиз. XIX аср бошларида Англия ўлим жазосини қўллаш бўйича дунёда биринчи ўринда турар эди. Бу жазони қўллаш тарафдорларининг ғалати далиллари бор эди. Масалан, 1864 йили инглиз парламентида Робук деган киши маҳкумни қамоқхонада сақлашдан кўра, уни ўлим жазосига маҳкум этиш давлат учун арзон тушишини рўкач қилиб, жазонинг бу турини ёқлаб чиққан.

(Давоми учинчи бетда)

Faxr

КЕЛАЖАК ПОЙДЕВОРИ

Ниҳоясига етиб бораётган йил фермер хўжалигимиз ҳаётида алоҳида из қолдирди. Чунки жорий қишлоқ хўжалиги йилида фермер хўжалигимиз ўзига баракали ишлаш, мўл ҳосил яратиш учун зарурий имкониятларни ҳозирлаб олдик.

Фермер хўжалигимиз 2003 йилда давлат рўйхатига олингач, унга Қоратоғнинг Қизбуви чўққиси этакларига туташ даладан 15 гектар ер майдони яжратиб берилганди. Биз ерни маҳаллий ўғит билан обдон тўйинтирдик. Негаки, "Пахтакор" ширкат хўжалиги пайтида ана шу ер майдонига экилган пахтадан гектарига 15 центнердан ортиқ ҳосил олинмаганлигини билардик. Тошлоқ ерда ҳосилдорлик 30 центнерга етди. Ширкат давридагидан ер икки баравар кўп ҳосил берди.

Эришилган натижа туман раҳбарларининг назаридан четида қолмади. Таклифимизни инобатга олишиб, ер майдонимизни 50 гектар қилиб кенгайтиришди. 2004 йилда 50 гектар майдоннинг 20 гектарида ғалла, 30 гектарида ғўза парваришладик. Ҳар икки соҳада ҳам ҳосилдорлик дашт шароитида бўлса-да, юқори бўлди. Масалан, ғалладан гектарига 50 центнердан, жами 100 тонна ҳосил олдик. Унинг 38 тоннасини давлатга сотдик. Туман мутасаддилари 2005 йилнинг бошида яна ерларимизга ер қўшиб беришди. Бу йил 120 гектар майдонда деҳқончилик қилдик. Ғалладан туманда энг юқори кўрсаткич — гектаридан 75 центнердан ҳосил олдик. Ёки яна бир мисол. Бу йил фермер хўжалигимиз биргина пахтанинг ўзидан 52 миллион сўм даромад қилди.

Баъзан ерни ишлаганга бериш керак, деган гап-сўзларни ўқиб, эшитиб қоламан. Бундай кезда ўзимда меҳнатга рағбат сезаман. Ахир, уч йилда 15 гектарлик майдонимиз 120 гектарга етгани яхши ҳол саналса керак-да?!.

Ўтган йили лизинг шартномаси асосида "МТЗ-80-21" русумли чопиқ трактори олгандик. 2005 йилда "МТЗ-80" русумли трактор ва учта тиркама сотиб олдик. Бундан ташқари яна иккита "Т-28-Х" русумли тракторларимиз, мола, барана, чизил, культиватор ишчи идоралари, хуллас, ҳаммаси ўзимизда мавжуд.

Янги йилда режаларимиз кўп. Ишчилар учун дала шийпони қуриш ниятидамиз. Яқинда ширкат хўжалигида тендер танлови ўтказилади. 120 гектар майдони олиш мақсадида ана шу танловда қатнашишга ҳужжатларни топширганман. Агар танловда ғолиб чиқсак, фермер хўжалигимиз ер майдони 240 гектар етади. Мустақиллик деҳқонга ана шундай имконият берганидан кўнглимда фахр ҳиссини сезаман. Якунланаётган йилдан миннатдормиз. Бошланаётган йилдан эса умидимиз жуда катта.

Музаффар ХОЛМЎМИНОВ, Пахтачи туманидаги "Музаффар Ёкуд" фермер хўжалиги раҳбари

Muloqot

ЖАВОБГАРЛИК БЕЛГИЛАНГАН

— Савдо дўкони очиб тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйган эдим. Ҳамқишлоғим ишончимни қозонгани учун уни ёрдамчи сифатида ишга олгандим. Унга иш юритишни ўргатиб, кўпинча дўконни ихтиёрига қолдириб кетардим. Кейинчалик соғлиғим ёмонлашгани учун бир ой дўконга боролмадим. Бундан фойдаланган ҳамқишлоғим анча товарларни ва тушум пулларни ўзлаштириб юборибди. Бироқ унинг ўзи буни тан олмаяпти. Айтинг-чи, бундай хатти-ҳаракат учун унга нисбатан жазо белгиланадими?

А.СОБИРОВ,
Нурото тумани

— Маълумки, **"Маъмурий жавобгарлик тўғрисида"**ги кодекс ва Жиноят кодексида ўзлаштириш ёки растрата йўли билан талон-тарож қилган шахсларга жавобгарлик масаласи назарда тутилган. Масалан, Жиноят кодексининг 167-моддасида ушбу ҳаракат учун жиноий жавобгарлик белгиланган. Унга мувофиқ, айбдорга ишониб топширилган ёки унинг ихтиёрида бўлган ўзганинг мулкини ўзлаштириш ёки растрата қилиш йўли билан талон-тарож қилиш:

- энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд олти ойгача қамоқ билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:
а) кўп миқдорда;
б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
г) мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан содир этилган бўлса:

— энг кам ойлик иш ҳақининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:
а) жуда кўп миқдорда;
б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
г) компьютер техникаси воситаларидан фойдаланиб содир этилган бўлса:

- энг кам ойлик иш ҳақининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликдан маҳрум қилиш жазоси қўлланилмайди.

КЎЧМАС МУЛК ШАРТНОМАСИ

— Ўзимга тегишли бўлган кўчмас мулкни танишимга сотмоқчи эдим. Кўчмас мулк олди-сотди шартномаси қандай тузилади? Бунда асосий эътиборни нималарга қаратиш керак?

Б.ВАЛИЕВ,
Бухоро шаҳри

— Кўчмас мулкнинг олди-сотди шартномаси ҳақида Фуқаролик кодексида батафсил тушунча берилган. Кўчмас мулк олди-сотди шартномасига (кўчмас мулкни сотиш шартномасига) биноан сотувчи ер участкаси, бино, иншоот, квартира ёки бошқа кўчмас мулкни сотиб олувчига мулк қилиб топширишни ўз зиммасига олади.

Бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мулкни сотиш шартномасига биноан сотиб олувчига бундай кўчмас мулкка эгалик ҳуқуқини топшириш билан бир вақтда, шу кўчмас мулк жойлашган ва ундан фойдаланиш учун зарур бўлган ер участкасининг муайян қисмига бўлган ҳуқуқлар ҳам топширилади.

Уй, квартира, уйнинг ёки квартиранинг бир қисмини сотиш шартномасининг нотариал тасдиқланиши ҳамда уй-жойларни ҳисобга олиш ва назорат қилиш инспекциясидан рўйхатдан ўтказилиши лозим. Бу шартларга риоя қилмаслик эса олди-сотди шартномасининг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

Кўчмас мулк олди-сотди шартномаси тарафлар имзолаган ёзма шаклдаги битта ҳужжат тарзида тузилади, унинг шаклига риоя қилмаслик эса ҳам мазкур шартноманинг ҳақиқий эмас, деб топилишига сабаб бўлади.

Шартнома ҳақиқий эмас деб топилган тақдирда, тарафларнинг ҳар бири бошқасига шартнома бўйича олган барча нарсани қайтариб бериши, олинган нарсани асл ҳолича (шу жумладан, олинган нарса мол-мулкдан фойдаланишда, бажарилган иш ёки кўрсатилган хизмат билан ифодаланганда) қайтариб бериш мумкин бўлмаганида эса, агар шартнома ҳақиқий эмаслиги оқибатлари қонунда назарда тутилган бўлмаса, унинг қийматини пул билан тўлаши шарт.

Агар сиз кўчмас мулкни нотариал тасдиқланмаган ҳолда ўзаро келишув асосида харидорга сотсангиз, бу ўз навбатида бир қанча ҳолатларни келтириб чиқаради. Яъни сотиб олувчининг кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқига эга бўлиши борасида ҳеч қандай ҳуқуқий оқибатларга олиб келмайди.

Бордию, олди-сотди барибир шу йўсинда амалга оширилган, сотувчи эса олди-сотди шартномасини нотариал тасдиқланишидан асоссиз бош тортган бўлса ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқиб кетганлиги сабабли тасдиқлатишнинг иложи бўлмаса, сотиб олувчи шартномани ҳақиқий деб эътироф этиш тўғрисида судга даъво билан мурожаат этиши мумкин.

КИМ ТАСАРРУФ ҚИЛСА...

— Мен кўп қаватли уйда яшайман. Сув қувури ҳамда сантехника ускуна ва қурилмаларнинг муайян қисми умумий тарзда фойдаланилгани сабабли таъмирталаб ҳолатга келиб қолганда ким жавобгар бўлади?

С.АБДИЕВ,
Тошкент шаҳри

— Маълумки, умумий фойдаланишдаги асбоб-ускуналар, хусусан, канализация ҳамда сантехника ускуналари ва қурилмаларининг муайян қисми уй-жой фойдаланиш корхонаси ёки уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тасарруфида бўлади. Шунинг учун ҳам ускуна, қурилма ва объектларнинг лозим даражада сақланиши ва бир маромда ишлаб туриши учун жавобгарлик уларнинг зиммасида бўлади. Шундай экан, таъмиртталаб ҳолатни келтириб чиқарган қурилма, жиҳоз ва ускуна кимнинг тасарруфида эканлиги етказилган моддий зарарни қоплаш юзасидан жавобгарликни аниқлашда асос қилиб олинади.

Масалан, қурилма, ускуна ва жиҳоз лозим даражада сақланишини квартира мулкдорининг ўзи назорат қилиши лозим бўлса, сув тошиши натижасида етказилган зарар учун мулкдорнинг ўзи жавобгар бўлади. Бошқа шартли, қурилма, ускуна ва жиҳозлар лозим даражада сақланиши уй-жой фойдаланиш корхонасининг ёки уй-жой мулкдорларининг ширкати зиммасида бўлса, жавобгар ҳам шу корхона ёки ширкат бўлиб, улар даъво талаблари бўйича жавобгар бўлади.

ҲОЛАТНИ АНИҚЛАШ ЗАРУР

— Ишлаб чиқариш жараёнида менинг бошқарувимда бўлган техника бузилиб қолди. Шундан сўнг жамоа йиғилишида бу масала муҳокама қилиниб, мен айбдор деб топилдим. Ва менинг ҳисобимдан тўлиқ моддий жавобгарлик ундириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Бу қарор тўғрими?

Ю.АБДУКАРИМОВ,
Андижон вилояти

— Бу масалада аввало, сизнинг ишлаб чиқариш жараёнида бошқарувингиздаги техниканинг бузилиши сабабини аниқлаштириш лозим. Яъни сиз бу техникани ғайриқонуний ҳаракат ёки ҳаракатсизлик ёки эҳтиётсизлик орқали ишдан чиқардингизми, йўқми, шуни аниқлаштириш муҳим. Шундан сўнг жамоа йиғилишидаги қарори тўғрилигини ҳал қилиш мумкин. Чунки Фуқаролик кодексининг 985-моддасида: "Ғайриқонуний ҳаракат (ҳаракатсизлик) туфайли фуқаронинг шахсига ёки мол-мулкига етказилган зарар, шунингдек, юридик шахсга етказилган зарар, шу зарарни етказган шахс томонидан тўла ҳажмда қопланиши лозим", дея қайд этилган.

Саволларга ҳуқуқшунос Саломат НИЁЗОВА жавоб берди

Иқтисодиётда шундай тартиб-қоида мавжудки, иқтисодий ночор, ўз аравасини тортолмай қарздорлик ботқоғига ботиб қолган корхоналарга нисбатан аввалига соғломлаштириш чоралари кўрилади. Агар бу тадбир ҳам самара бермаса, корхона суд томонидан банкрот, деб эътироф этилади. Шу ўринда савол туғилади: хўш, корхона қандай сабабларга кўра, банкротлик ёқасига келиб қолади?

Айтиш мумкинки, қайсики корхонада бошқарув яхши йўлга қўйилмаган бўлса, иш бозор талаблари тўла ўрганилмай ташкил этилса, хуллас, бугунги бозор иқтисодиёти шароитига мослашолмай қолса, ўзида рақобатга қарши "иммунитет" топмаса, бундай корхонада иқтисодий муаммолар юзага келади ва охир-оқибат бу муаммога суд идораларида ечим топилади.

БАНКРОТЛИК

УНИ ЭЪЛОН ҚИЛИШДАН МАҚСАД НИМА?

2005 йилнинг ўтган 10 ойи мобайнида Қашқадарё вилоят хўжалик судига хўжалик юритувчи субъектларнинг банкротлигига доир 260 та ариза тушган. Бу аризалар кўриб чиқилиб, улардан 248 таси бўйича қарздор корхоналар банкрот, деб топилди. Қаноатлантирилган аризаларнинг 211таси вилоят давлат солиқ бошқармаси, 23таси прокуратура идоралари, 8таси Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бошқармаси томонидан киритилган.

Вилоят Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бошқармаси Шаҳрисабз туманидаги "Кристалл" корхонасини банкрот, деб эълон қилишни сўраб, хўжалик судига ариза берган. Очиқ суд мажлисида қарздор корхона вакили соғломлаштириш чорасини қўллаш, яъни санация беришни сўради. Иш ҳужжатларини ўрганиш давомида аён бўлишича, "Кристалл"нинг 2005 йил 1 июл ҳолатига кўра, кредиторлик қарзи 24.853.000 сўм бўлиб, шунинг 8.470.000 сўми бюджетдан, 2.773.000 сўми иш ҳақидан, 73.000 сўми мақсадли давлат жамғармаларидан, 7.706.000 сўми шўъба хўжаликларидан, 2.548.000 сўми мол етказиб берувчилардан ва 328.300 сўми бошқа кредитор бўлган қарзларидир. Шаҳрисабз тумани давлат солиқ испекцияси тақдим этган маълумотга кўра, корхонанинг бюджет ва бюджетдан ташқари тўловлардан жами қарзи 5.708.500 сўм бўлиб, шундан 4.895.800 сўми муддати ўтган туловлардир. Ўрганиш жараёнида хом ашё йўқлиги боис, корхона кўпдан бери фаолият кўрсатмай келаётгани ҳам маълум бўлди. Ахир, қарзга ботган корхонага ким ҳам хом ашё беради?

Вилоят хўжалик суди иш ҳужжатларини чуқур ўрганиб, "Кристалл" корхонаси иқтисодий ночор аҳволда, унинг тўлов қобилияти йўқ, деган хулосага келди. Ва шу асосларга кўра, корхона банкрот, деб эълон қилинди.

Маълумки, мамлакатимизда енгил саноат кун сайин ривожланиб бораётир. Бунинг учун хом-ашё базаси етарли, шарт-шароит ҳам мавжуд. Шундай бўлса-да, Яккабоғ туман тўқимачилик фабрикаси акциядорлик жамияти иқтисодий муаммолар гирдобига тушиб қолди. Жумладан, корхонада маркетинг ишлари тўғри йўлга қўйилмаган, бошқарувга масъул ходимлар лоқайдликка йўл қўйишган. Оқибатда корхонанинг қарзи ортиб бораверіб, улардан қутулишнинг ортиқ имкони қолмаган.

Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бошқармаси киритган аризани ўрганиш жараёнида тўқимачилик фабрикасининг жами кредиторлик қарзлари 711.714.000 сўмни ташкил этиши маълум бўлди. Корхона бюджетдан 192.545.900 сўм, йўл фондидан 1.154.400 сўм, иш ҳақидан 25.416.000 сўм, таъминотчи ташкилотлардан 102.203.000 сўм қарз бўлиб қолган. Ачинарли томони шундаки, қарзларнинг муддати ўтган. Албатта, бундай инқироз бир кун ёки бир ойда юзага келмаган. Ҳатто корхонада жорий этилган ташқи бошқарув ҳам, маълум миқдордаги қарзлар тўлов муддатининг 2007 йил 1 январгача музлатилгани ҳам муоммони бартараф эта олмаган. Шу боис суд Хўжалик процессуал кодекси ва **"Банкротлик тўғрисида"**ги қонуннинг тегишли моддаларига асосан, Яккабоғ туман тўқимачилик фабрикаси акциядорлик жамиятини банкрот, деб эътироф этди.

Qaror va ijro

Хўжалик юритувчи субъектларни банкрот деб эълон қилишдан мақсад уларни тугатиш, фаолиятига чек қўйиш эмас. Зеро, иқтисодиёт қонунларига кўра, мулкнинг "қотиб қолгани"дан наф йўқ. У ҳаракатда бўлиши, жамиятга ҳам, давлатга ҳам фойда келтириши лозим. Демак, юқорида номлари зикр этилган корхоналар энди бошқа мулкдорларга, ишнинг кўзини биладиган ишбилармонларга берилади. Бугунги куннинг талаби ҳам шу.

Ғ.ИГАМОВ,
ҳуқуқшунос

Bugunning gapi

Деҳқонга меҳнат қилиш учун имкон яратилса бас, унинг иши серунум, баракали ва самарали бўлишини қишлоқ хўжалиги соҳасидаги салкам 30 йиллик ҳаётий тажрибам яққол исботлаб турибди.

ДЕҲҚОНДАН МЕҲНАТНИ СЎРАНГ

Деҳқонга ҳалол ва фидоий меҳнатдан бўлак юмуш бегона. Ортиқча қоғозбозлик, расмиятчилик, буйруқ, кўрсатма, текшир-текширлар бор жойда деҳқоннинг йўлида тўсиқ пайдо бўлади.

Фермер хўжалигимиз Янгибозор туманидаги илк қишлоқ тадбиркорлик масканларидан бири саналади. Олий маълумотли муҳандис-механик малакасига ва деҳқончилик соҳасида узоқ иш тажрибасига эга бўлганим иш берди шекилли, доимо кўзланган марраларга эришиб келаяпмиз. 2005 йили пахта ҳосилдорлигини гектар бошига 40, буғдой хирмонини 60 центнерга етказдик. Қарамоғимиздаги 147 гектар экин майдони ҳисобига 300 тонна пахта, 210 тонна буғдой етиштирдик. Барча турдаги шартномавий мажбуриятларимиз адо этилди. Чорвачилик ва озуқачилик йўналишидаги фаолиятимиз ҳам чакки эмас. Қўй-эчки, от ва туялар сони салкам 200 бошга етди. Биргина пахтачиликнинг ўзидан 50, бошқа соҳаларни ҳам қўшиб ҳисоблаганда эса 100 миллион сўм соф даромад олдик.

Очиғини эътироф этсак, биз бундай ютуққа фермерлик фаолияти учун ҳозирги сингари кенг ва равон йўллар очилмаган бир шароитда эришдик. Ортиқча расмиятчиликлар, ҳужжат ва қоғозбозликлар, тафтиш-тергашлар, ҳисоботлар, идорама-идора елиб-югуришлар ишимизга халал берган ҳоллар ҳам бўлди.

Бугун эса деҳқон-фермерларга жуда катта имкониятлар яратиб берилмоқда. Мен бевосита шу соҳа вакили сифатида Президентимизнинг бу борадаги кўмаги, мадади, ғамхўрликларини жуда юксак баҳолайман. Тадбиркорлик учун яратилган имкон истиқболи учун яратилган имкон эканлигига туманимиз фермерлари ҳам қатъий ишонч ҳосил қилишган. Наинки, Хоразм вилояти, балки бутун мамлакатимизда биринчилардан бўлиб ёппасига фермерликка ихтисослаштирилган туманимиз қолоқликдан бир йўла илғор мақомига эришгани, ушбу ишонч туйғуси ҳалол меҳнат, ғайрат ва матонатда намоён бўлганлигини тасдиқлайди. Биз, қишлоқ тадбиркорлари юрагига бир туйғу мустаҳкам жо бўлган: ютуқларимиз— яратувчилик учун яратиб берилаётган имкониятлар, шарт-шароитлар, ғамхўрликлар меваси. Бундан мамлакатимиз танлаган йўл ҳақиқатан ҳам, тадбиркорлик ва унинг истиқболи йўли эканлигини англаб етиш қийин эмас.

Барча тадбиркорлар, шу жумладан, биз, фермерлар ҳам истиқлол туфайли яралган қонунлар, тамойиллар, қолаверса, давлатимиз ва унинг йўлбошчиси ҳимоясидамиз. Текширишларни чеклаш, ҳисобот ҳужжатларини камайтириш, соддалаштириш, уни ноқонуний талаб этганлик учун жавобгарликни кучайтириш, хўжалик соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар учун молиявий таъсир чораларини эркинлаштириш кўрсатилаётган эътиборнинг энг ёрқин намунасидир.

Қўллаганни-қўлламоқ керак. Бошқача айтганда, кўрсатилаётган бу рағбат ва эътиборга амалий иш билан жавоб қайтарилмоғи, эл-юрт тўкинлиги бўйича зиммамизга юклатилган шарафли ва масъулиятли бурч ҳамда вазифалар тўла-тўкис бажарилмоғи даркор.

А.МАТҚУРБОНОВ,
Янгибозор туманидаги "Сирожиддин" фермер хўжалиги бошлиғи

Ajab savdolar

ЖАРИМА УНДИРИЛДИ ВА... БЕКОР ҚИЛИНДИ

Мамлакатимизда фермерлик ҳаракати ва тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш учун етарлича имкониятлар яратилган. Амалдаги меъёрий ҳужжатларда фермер ҳамда тадбиркорларнинг қонуний манфаатлари ҳимояга олинган. Аммо тараққиётнинг мазкур йўналиши билан боғлиқ ҳар хил муаммолар, соҳа ривожи йўлига қўйилаётган сунъий тўсиқлар ҳам йўқ эмас. Биз қуйида мана шундай икки ҳолат хусусида сўз юритишни лозим топдик.

Мамлакатимиз раҳбари шу йилнинг 7 ноябрида Халқ депутатлари Тошкент вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессиясидаги маърузасида деҳқончиликни мўъжиза яратиш билан баробар, дея таъкидлади. Ушбу ҳақиқатни тўғри англаган Қўнғирот туманидаги "Алланиёзова Замира" фермер хўжалиги раҳбари янги ҳосил тараддудига эрта киришди. У "Ўзбекистон" шоличилик илмий текшириш институтининг Қорақалпоғистон бўлими билан тузилган шартномага мувофиқ, 2005 йилнинг 5 майида шоли уруғи таъминоти учун институтга 2.871.000 сўм пул ўтказиш юзасидан "Пахтабанк" бўлимида 23-сонли тўлов топшириқномасини тўлдирди. Топшириқноманинг ўз вақтида бажарилишига қатъий ишонган хўжалик раҳбари 6 май куни шоли уруғи олиш учун юк машинасида институтнинг Қорақалпоғистон бўлимига етиб келди. Афсуски, пул ҳали бўлим ҳисобига ўтказилмаганди. Хўжалик раҳбари 10 май куни ҳам Қўнғиротга қуруқ қайтиб келди. Тўлов топшириқномаси муддатидан бир ҳафта кейин амалга оширилди. Натижада экин мавсуми орқага сурилди. Табиийки, бу ҳолат пишиқчилик палласини анча кечиктириб юборди ва кўзланган ҳосил олинмади. Банк мутасаддиларининг ноқонуний хатти-ҳаракатидан норози бўлган фермер хўжалиги раҳбари Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлигига даъво аризаси билан мурожаат этди.

Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 22 июндаги **"Нақд пул айланмасини мустаҳкамлаш ва тижорат банкларининг жавобгарлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"**ги қарорида пул ўтказиш тартибини бузганлиги учун мижозга банк томонидан минимал устав фондининг 0,1 фоизи миқдорида жарима тўланиши қайд этилган. Мазкур жарима миқдори, аниқланган ҳисоб-китобларга кўра, Тошкент шаҳридан чеккада жойлашган тижорат банкларида 1.406.062 сўмни ташкил қилади. Шунга биноан, Қорақалпоғистон Республикаси хўжалик суди "Пахтабанк"нинг Қорақалпоғистон Республикаси бўлими ҳисобидан "Алланиёзова Замира" фермер хўжалиги фойдасига 1.406.062 сўм миқдорида жарима ундириш ҳақида ҳал қилув қарори қабул қилди. Ишнинг автотранспорт харажати билан боғлиқ моддий зарарни ундириш қисми зарурий ҳужжатларнинг етишмаслиги сабабли қаноатлантирилмади.

Шу ўринда яна бир карра Президентимиз нутқига мурожаат этиш ўринли бўларди. Давлатимиз раҳбари солиқ идораларининг бош вазифаси хусусида гапира туриб, **"бу вазифа солиқларнинг бюджетга ўз вақтида ва тўлиқ тушишини таъминлашгина эмас, балки энг муҳими, солиққа доир жиноятларнинг олдини олиш мақсадида солиқ тўловчиларга ёрдам бериш ва уларнинг бу борадаги билимларини оширишга кўмаклашиш, улар билан мунтазам иш олиб боришдан иборат"** эканлигини таъкидлаган эди.

Шуманай туман прокуратураси ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш бўлими ходимлари "Моника Эллодея" хусусий дорихонасида қисқа муддатли текширув ўтказиб, шу асосда туман Давлат солиқ инспекцияси дорихонага 653.000 сўм миқдорида молиявий жарима қўллаш ҳақида қарор қабул қилди. Лекин ишнинг ҳайратланарли томони шундаки, мазкур қарор қонун кўрсатмаларига мутлақо зид равишда, яъни текширув палласидан роппа-роса 82 кун кейин қабул қилинган. Бунинг устига, солиқчилар қарор ва текширув якунига оид далолатнома нусхаларини дорихона мудири О.Узоқовага беришни ҳам "унутиб қўйишди".

Қарангки, булар ҳали ҳолва экан. Кейинчалик анчамунча машмашаларга сабабчи бўлган ўша қарорда О.Узоқова томонидан харидор А.Нурмановга сотилган 3000 сўмлик дори-дармон учун касса чеки берилмаганлиги қайд этилган. Ажабланарли жиҳати, О.Узоқова ўша куни ишда бўлмаган. Боз устига, харидор сифатида кўрсатилган А.Нурманов О.Узоқованинг турмуш ўртоғи бўлиб чиқди.

Яқинда мантиқсиз ва ноқонуний асосга қурилган ушбу иш ўз якунини топди. Шуманай туман Давлат солиқ инспекциясининг "Моника Эллодея" хусусий дорихонасига молиявий жарима қўллаш ҳақидаги қарори суд томонидан бекор қилинди.

Ҳаётда ҳеч бир ноқонуний ҳаракат изсиз кетмайди. Юқорида баён қилинганидек, давр руҳини илғаб етмаслик, қонун талабларига бўйсунмаслик ҳоллари кишига доимо панд беради. Адолат тамойиллари асосида иш тутган инсоннинг эса ҳамиша юзи ёруғ бўлади.

Сайлов МАМБЕТҚОДИРОВ,
ҳуқуқшунос
Тожимурод ЭШМУРОДОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Авваладан қилинган башорат ҳар доим ҳам ҳақиқатга тўғри келавермайди. Лекин мутахассисларнинг аниқ ҳисоб-китоб билан қилган асосли башорати бошқа нарса. У, албатта, рўёбга чиқиши керак. Оқ-олтин туманидаги "Улфари" фермер хўжалиги раҳбари Ёвқоч Пиримов ҳам ҳар ҳолда шундай деб ўйлайди. Бироқ...

ҲУҚУҚИНИ БИЛГАН КАМ БЎЛМАС

Гап шундаки, тадбиркор Ё.Пиримов 2004 йилнинг кузида 25 гектар ер майдонига ғалланинг "Палавчанка" уруғини қадаган эди. Шундан сўнг давлат эҳтиёжи учун бошоқли экинлар донини харид қилиш бўйича "Оқ-олтиндон" акциядорлик жамияти билан контрактация шартномасини тузди. Шартномада фермер хўжалиги 102,5 тонна дон етказиб бериш мажбуриятини олди. Давлат эҳтиёжидан ортиқча етиштирилган маҳсулот фермер хўжалигининг ихтиёрида қолдирилиши контрактация шартномасининг 1.1-бандида қайд этилганди. Бу шубҳасиз, фермер хўжалиги аъзоларини самарали ишлашга рағбатлантирди. Ахир, қанча кўп ҳосил етиштирса, шунча фойда кўришини билгач, қайси деҳқон ишламасдан қўл қовуштириб ўтиради?!.

Энди иккинчи бир шартнома ҳақида. Бу фермер хўжалиги билан туман машина-трактор парки акциядорлик жамияти ўртасида 2005 йилнинг 21 январида қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларига хизмат кўрсатиш ва механизация ёрдамида ишларни бажариш юзасидан 92-сонли шартнома эди. Мазкур шартномага кўра, буюртмачи — фермер хўжалиги ўрим-йиғимдан олдин техника хизмат ҳақининг 15 фоизини тўлаши, қолган қисмини хизмат кўрсатилгач, тўқсон кунлик муддатда ҳисоб-китоб қилиши, машина-трактор парки мутасаддилари эса тадбиркорнинг 25 гектар ер майдонидаги ғалласини ўриб бериш мажбуриятини олади.

Демак, фермернинг ғалласини ўриб берадиган, ҳосилни қабул қилиб оладиган ҳамкорлари бор. Ҳамкорлик шартнома ҳужжатлари билан мустаҳкамланган. Демак, деҳқоннинг кўнгли тўқ. Фақат ғалла ҳосилдорлиги мўл бўлса, бас.

Қисқаси, фермернинг бир гектар ғалла майдонидаги бегона ўтни тозалаш имкони бўлмади. Агар шуни ҳисобга олмаганда, Ёвқоч Пиримов раҳбар фермер хўжалиги аъзолари ёмон ишлашмади. Бунга "Андижон" фермер хўжаликлари ҳудудий уюшмаси раиси Г.Одилов, мазкур уюшма мутахассиси Н.Эштоев ҳамда қўшни "Гараша" ва "Қизилқулоқ" фермер хўжаликлари раҳбарлари Х.Жадигаров, Т.Норқуловларнинг Ё.Пиримов билан унинг ғалла майдонини 2005 йилнинг 12 июнида тузган далолатномаси асос бўлади.

"Ғалла режадаги фосфорли ва азотли ўғитлар билан тўлиқ озиқлантирилган, — дея қайд қилинган далолатномада. — Уч марта суғорилган. Ғалла майдонининг баъзи жойларида қисман бегона ўт бор. Ғалла кўчати қалинлиги жуда яхши. Ғалланинг умумий ҳолатини башорат қилганимизда ҳар гектар майдон ҳосилдорлиги гектарига 38-42 центнердан тўғри келиши аниқланди".

Албатта уюшма бошлиғи ва мутахассиси ҳамда қўшни фермер хўжаликлари раҳбарларининг ҳосил ҳақидаги хулосасидан Ёвқоч Пиримов хурсанд эди. Қолаверса, тадбиркорда ғалладан юқори ҳосил олишга яна бир асос мавжуд эди.

Гап шундаки туман мутахассислари "Улфари" фермер хўжалиги жойлашган "Андижон" фермер хўжаликлари ҳудудий уюшмаси ғаллазорларида ҳам бўлишганди. Улар 2005 йил ҳосили учун экилган кузги ғалла ҳосилини башорат қилишган, ҳар гектар майдондан 41 центнердан ҳосилдорлик кутилаётганини қайд этишганди. Бу ҳақдаги далолатнома туман ҳокимлиги томонидан тасдиқланган.

Ё.Пиримов 2005 йилнинг 27 майида "Оқ-олтин МТП" акциядорлик жамиятининг банкдаги ҳисоб-рақамига 300 минг сўм маблағ ўтказди. Шу куннинг ўзида фермер машина-трактор парки акциядорлик жамияти раиси К.Сулаймонов номига ўрталаридаги 92-сонли шартномага асосан 25 гектар ер майдонидаги ғалласини ўриш учун 15 июндан "Кейс" русумли комбайн беришни сўраб, буюртманома ёзади. Буюртманомага Ё.Пиримов имзо ва муҳр билан тасдиқлаган кафолат хати ҳам илова қилинганди.

Демак, комбайн буюртманомада кўрсатилган кунда дала бошига етиб келса, бас.

Афсуски, "Оқ-олтин МТП" акциядорлик жамияти фермер сўраган пайтга комбайн юбормайди. У "Улфари" фермер хўжалиги даласига ўн кун кечикиб келади. Ўрим муддати кечиктириб юборилганидан пишиб кетган ғалла ерга тўкилади. 25 гектар ғалла майдонидан жами 55 тонна ҳосил йиғиштириб олинади. Агар машина-трактор парки мутасаддилари комбайнни ўз вақтида юборишганда бундай нохуш ҳолат юз бермасди.

Вилоят адлия бошқармаси ходимлари тадбиркорнинг мурожаатини ўрганиб чиққач, жавобгар машина-трактор паркидан 4 миллион 655 минг сўм бой берилган фойда, 481 минг 770 сўм устама ундириш тўғрисида хўжалик судига даъво аризаси киритди. Хўжалик иши судда кўрилаётган пайтда Ёвқоч Пиримов бир гектар майдонидаги ғалла ўзининг айби билан бегона ўт босиб кетгани сабабли комбайн ўша ердаги ҳосилни ўролмаганини тан олди. Даъво талабининг 1 миллион 655 минг сўм бой берилган фойда ва 481 минг 770 сўм устама ундириш қисмидан ихтиёрий равишда воз кечишини ёзма равишда билдирди.

Суд жавобгар — "Оқ-олтин МТП" акциядорлик жамиятидан "Улфари" фермер хўжалиги ҳисобига 3 миллион сўм бой берилган фойдани ундиришга қаратилган ҳал қилув қарори чиқарди. Шунингдек,

Qonun ko`magi

давлат божи ва почта харажатлари ҳам жавобгар зиммасига юклатилди. Бу билан фермер талаби қаноатлантирилди. Унинг бой берган фойдаси ўз ўрнига тушди.

Аммо кишини ўйлантирадиган томони шундаки, "МТП" мутасаддилари ўз зиммаларидаги масъулиятни унутиб, бунинг эвазига шунча миқдорда жарима тўлади.

Хўш, бу ташкилотнинг маблағи ошиб-тошиб ётибдими?!. Йўқ, аслида, ҳар бир ташкилотда ҳар бир сўмнинг ҳисоб-китоби бор. Яъни айтмоқчимизки, "МТП" фермер хўжалигига бой берилган фойда учун 3 миллион сўм тавон тўлаган, бу ҳеч шубҳасиз, унинг фаолиятига таъсир ўтказмай қолмайди.

Иккинчидан, бу тавон пули мутасаддиларнинг масъулиятсизлиги оқибатида юзага келганини эътиборга олсак, янада кўпроқ нарса ойдинлашади.

Демак, бугун ҳар бир ташкилотнинг самарали фаолият юритиши, маблағининг ортиши ва эл-юрт ичида обрў-эътибор қозониши кўп жиҳатдан раҳбарнинг ғайрат-шижоати, ва масъулиятни нечоғлик ҳис этишига боғлиқ.

Масъулият унутилган, ташаббускорлик сўнган муҳитда эса ҳеч шубҳасиз, юқорида баён қилинган ҳолат юзага келади. Бу эса ўз навбатда ташкилотни боши берк кўчага олиб кириб қўйиши мумкин.

Мардали МАҲМУДОВ,
Сирдарё вилоят адлия бошқармаси етакчи маслаҳатчиси
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

ЯНА ОСТОНАДАН ҲАТЛАР ЯНГИ ЙИЛ, ҚУЧОҚЛАРИ ТЎЛИБ, ҚУТ-БАРАКАГА!

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Шу жараёнинг ўзида айрим ривожланган давлатлар, масалан, Россия Федерацияси, Германия, Японияниң бу борадаги тажрибасига ҳам эътибор берилди. Суд-ҳуқуқ ислоҳотларини бир маромда амалга оширилиши таъминлаш мақсадида Адлия вазирлигида ташкил этилган ишчи гуруҳ томонидан қатор амалий ишлар, оммавий ахборот воситаларида чоп этилган материаллар чуқур таҳлил этилди.

ТАРИХИЙ ВОҚЕАЛАРГА БОЙ ЙИЛ

Таъкидлаш жоизки, давлатимиз раҳбарининг **"Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида"**ги (2005 йил 1 август), **"Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида"**ги (2005 йил 8 август), **"Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги (2005 йил 14 июн); **"Тадбиркорлик субъектларининг хўжалик соҳасидаги ҳуқуқбузарликлари учун молиявий жавобгарлигини эркинлаштириш тўғрисида"**ги Фармонларини қабул қилиниши ўта муҳим воқеа бўлди. Нега деганда, бу тарихий ҳужжатлар моҳият-эътибори билан жамиятимизда изчил давом этаётган янгиланиш ва ўзгаришлар жараёнини янги босқичга олиб чиқди, одамларнинг келажакка бўлган ишончини янада мустаҳкамлади. Умуман олганда, якунланаётган йилда мамлакатимизда биргина суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш борасида бир неча йилга тенг келадиган беқиёс ишлар амалга оширилди.

Шу ўринда алоҳида қайд этиш керакки, давлатимиз раҳбарининг **"Жиноий жазо ва суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш соҳасидаги қонунчиликни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"**ги (2005 йил 19 август) Фармойиши талабларини рўёбга чиқариш учун Жиноят кодекси, Жиноят-процессуал кодекси, Жиноят-ижроия кодекси, **"Судлар тўғрисида"**ги, **"Прокуратура тўғрисида"**ги қонунлардаги бир қатор моддаларга қўшимча ва ўзгартишлар киритилиб қолмай бир неча янги қонунлар қабул қилинади, ҳуқуқ-тартибот идораларининг, айниқса, Бош прокуратура бошқармалари, бўлимлари Низомлари, Бош прокурор буйруқлари, Ички ишлар вазирининг буйруқлари ҳам тегишли тарзда ўзгариши, яъни қонун ҳужжатларига мос бўлиши таъминланади.

Шу нуқтаи-назардан олганда, Президентимиз томонидан қабул қилинган ҳар бир Фармон ва қарор ҳаётимизда ана шундай кўламли ўзгаришлар юзага келишига ҳуқуқий асос яратиб бермоқда.

Шуни ишонч билан айтамизки, 2005 йилда суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш борасида беқиёс ислоҳотлар амалга оширилди. Кириб келаётган янги 2006 йилда бу жараён, ҳеч шубҳасиз, янгича кўриниш, янги мазмун-моҳият билан янада бойитилади.

ҲАВАС БИЛАН ЯШАШ ЗАВҚИ

Музаффар МАМАСИДДИҚОВ, юридик фанлари номзоди

Менинг назаримда, 2005 йилда бир-биридан муҳим жуда кўп воқеалар юз кўрсатди. Шуларнинг орасида, Президентимиз Ислом Каримов томонидан эълон қилинган **"Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида"**ги ва **"Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида"**ги Фармонларини алоҳида таъкидлашни истардим. Мазкур Фармонлар моҳият-эътибори билан жамиятимизда амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислоҳотларни, жиноий жазо тизимини изчиллик билан босқичма-босқич либераллаштиришни янги босқичга олиб чиқди. Шунингдек, бу тарихий ҳужжатлар инсонга Аллоҳ томонидан берилган яшаш ҳуқуқидан маҳрум қилиш мумкин эмаслигини эътироф этган ҳолда, Бош Қомусимизда ўз ифодасини топган инсонпарварлик ва одиллик тамойилларини яна бир карра теран намоён этди.

Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш эса инсон ҳуқуқларини самарали ҳимоя қилишнинг муҳим кафолати сифатида судларнинг нуфузини ошириш, уларнинг ҳақиқий мустақиллигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Албатта, бу ҳаётда ҳамма орзу-ҳавас билан яшайди. Мен ўтаётган йил мисолида яхши одамларга ҳавас кўзи билан қараган киши албатта, ўз орзу-ниятига етишига яна бир марта амин бўлдим. Ҳаётда инсон ҳасад билан эмас, ҳавас билан яшаши керак. Халқимизнинг "ҳасадгўйнинг боғи кўкармас", деган ибратли нақли бор.

Кириб келаётган 2006 йил халқимиз учун янада баракали йил бўлади. Чунки халқимиз миришкор, саховатли ва ҳавасманд халқ. 2006 йилда саховатли кишиларнинг сафи янада ортади, келажак авлодга ҳомийлик қиладиган яхши одамлар кўпаяди. Қарияларимизни, нуронийларимизни асраб-авайлаб, уларнинг соғлиқлари тўғрисида ғамхўрлик қиладиган шифокорларнинг меҳнати янада самарали бўлишига, уларнинг меҳнати халқимиз томонидан юқори баҳоланишига ишончим комил.

ОҚИЛОНА ОРЗУЛАР ЙИЛИ БЎЛИБ КЕЛСИН!

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Ўтган йил мобайнида партиямиз ташаббуси билан "Фарзандлари соғлом юрт қудратли бўлур" шиори остида бир неча тадбирлар ўтказилдики, улардан кўзлаган мақсадимиз ҳам битта — ёшу-кекса ватандошларимизни соғлом яшашга даъват этиш эди.

Айтмоқчиманки, сўз бораётган мавзуда ҳамюртларимиз ўзлари учун тегишли хулоса чиқариб олган ва ўшанга риоя этишга одатлана бошлашган бўлса, бир йилнинг ҳикмати ҳар қанча олқишга, таҳсинга арзийди. Шахсан ўзимга келсак, бу борадаги танқидий мулоҳазалар афсуски, менга ҳам дахлдор...

Йилнинг энг муҳим воқеаси... даҳшати ва фожиасини қўшиб ҳисоблаганда ҳам, Андижон воқеасини тилга олган бўлур эдим. Бундай изтиробли кунларни Аллоҳ ҳеч бир бандасининг бошига солмасин, лекин катта бир давлатнинг мустақилликка эришиши осонлик билан қўлга киртилмаслиги яна бир карра аён бўлди.

Конституциявий ҳокимият ўзининг қанчалик мустаҳкамлигини намойиш этди. Мана шунинг ўзи воқеа!

Кейинги ойларда тоза авжига чиққан ахборот хуружига осонлик билан зарба берилгани йўқ. Қанақанги дасти дароз, оғзи калон давлатлар, халқаро ташкилотлар бизга қарши тиш қайрамади?! Не-не маломат тошлари ёғдиришмади?!

Ўзбекистон уларнинг ҳеч бирига бўш келмади. Ҳеч қандай ахборот тўфонидан ўзини олиб қочмади.

Булар воқеа эмасми?! Муҳим воқеа деганда мен шуларни айтган бўлар эдим.

2005 йил профессионал парламентда фаолият юритиш, сиёсий партияга раҳбарлик қилиш борасида тажриба орттира бошлаганим билан ёдда қолади, албатта. Очиғини айтсам, шунча йил партия сафида юрган тақдиримда ҳам сиёсий партиянинг шахс ва жамият ҳаётидаги аҳамиятини етарли даражада тушуниб етмаган эканман. Лекин жараённинг ичига кириш, унинг қозонида қайнаш дунёқарашни буткул ўзгартириб юборар экан. Афсуски, мана шу кайфиятни кўпчиликка юқтириш, кўпчиликнинг онгига сингдириш жуда-жуда қийин кечмоқда...

2005 йили бир неча ўзбек ёзувчи ва шоирлари қатори Интернет тармоғида шахсий веб-сайтим очилди, у орқали дастлабки мактублар кела бошлади. Иккинчиси, Деҳли сафари чоғида ўзим ғойибона ҳурмат қиладиган буюк зотлардан бири Махатма Ганди мақбарасини зиёрат қилиш насиб этди. Сўнг Аградаги бетакрор Тож Маҳал! Ўнлаб, юзлаб йигит-қизлар, ошиқ-маъшуқлар, эр-хотинлар буюк аждодларимиз ақл-заковатининг бемисл маҳсули бўлмиш илоҳий муҳаббатга қўйилган бу ёдгорлик пойида муҳаббат илоҳасига қарата илтижо қилишмоқда. Бобур, бобурийлар сингари улуғ ватандошларимиздан қолган боқий кошоналар ўз она заминимизда бунёд этилмагани сабабларини ўйлаб кетасан, киши...

XXI аср бошланганида инсоният ҳаётида қандайдир фавқулодда ўзгариш юз берса керак деб ўйлагандим. Ҳеч нарса ўзгармади. Дунёга глобаллашув нуқтаи назаридан қарасак, инсоният талвасага тушиб қоляпти, бу ялпи талваса индивидлар феълига кўчаяпти. Бузғунчилик, қўпорувчилик, бетоқатлик, бесабрлик, қаноат қилабилмаслик, ҳоказо ва ҳоказо... Ҳамма-ҳаммаси кўнгилдаги асоссиз, таги пуч, телба ҳою-ҳавасларни оқилона изга солабилмаслик оқибати. Ёруғ оламнинг кўрки, безаги бўлмиш эй, мукаррам зот, шукр қилиб, қаноат қилиб яшашни қачон ўрганасан?

Янги йилни қаршилаётиб, мен ушбу суҳбатни ўқиётган азиз газетхонларимиз учун 2006 йил соғлом ҳаётий орзулар ва уларнинг рўёбга чиқиш йили бўлиб қолишини тилайман.

ДЎСТ-ДУШМАННИ ТАНИТГАН ЙИЛ

Маҳмуд САТТОРОВ, "Адолат" нашриёти директори

Ўтаётган 2005 йил Ўзбекистонимиз учун ризқ-насиба йили бўлди. Хирмонлар баракали бўлиб, деҳқоннинг бордони буғдойга тўлди. Мева-чева, сабзавот мўл-кўл бўлди. Шунингдек, бу йил ўз номи билан **"Сиҳат-саломатлик йили"** бўлди. Инсон ҳаёти, сиҳат-саломатлиги юксак қадрланди, ардоқланди.

Албатта, Андижонда рўй берган воқеалар барча юртдошларнинг бағрини тиғлади. Ақидапараст террорчилар айби билан бегуноҳ ватандошларимиз қони тўкилди. Шунинг билан бирга, жорий йил халқимиз учун оқ-қорани яқиндан билган, дўст-душманни ажратиб олган йил бўлиб қолди.

Жаҳон ҳамжамиятида обрў-эътибори ортиб бораётган Ўзбекистон дўсти киму, душмани ким эканлигини аниқ-равшан англаб етди. «Қудратли давлат»нинг экспорт қилинган "демократия"си, гарчи мағлубиятга учраган бўлса-да, биз учун қимматга тушди.

Зиддиятларга тўла 2005 йил яна шуниси билан характерлики, бир ёқда ғаламислар айби ва қутқуси билан хунрезлик рўй бериб, унинг салбий оқибатларини тугатиш чора-тадбирлари кўрилиб турган оғир бир шароитда Президентимизнинг Фармони билан мамлакатда демократияни мустаҳкамлашнинг янги босқичига қадам қўйилди. Мен Президентимизнинг **"Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида"**ги ва **"Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида"**ги Фармонларини кўзда тутяпман.

Ўтаётган йилда "Адолат" нашриётида ҳуқуқий адабиётлар нашри мазмун ва мундарижаси бойиди, сифат ва салмоғи ошди. Давлатимиз, ҳукуматимиз қонун ҳужжатлари ва халқимизнинг атоқли жамоат ва давлат арбоблари, таниқли мутахассислар муаллифлигидаги китоблар, қўлланма ва дастурлар ҳар йилгидан кўпроқ чоп этилиб, китобхонлар қўлига етказиб берилди. 2005 йил "Адолат" нашриёти 2 маҳалла, 1 меҳрибонлик уйи, 1 лицей, 5 та телекўрсатувга ўзининг ҳуқуқий нашрларидан иборат кичик кутубхонасини ҳадя этди.

Оддий бир ижодкор сифатида 2005 йил мен учун ҳам омадли келди. "Ўзбек удумлари" китобим мустақиллигимизнинг 14 йиллиги арафасида ўтказилган "Энг улуғ, энг азиз" танловида адабий-публицистик асарлар орасида ғолиб, деб топилди. Бундай рағбат, албатта, мени руҳлантириб юборди.

Албатта, ҳаёт фақат севинч ва ташвишлардангина иборат эмас. Бевақт ўлим, йўқотишлар ҳам инсон қисматида бор. Шу йили баъзи дўстларимдан айрилдим. Халқимизнинг қаҳрамон фарзанди, устозим Озод Шарафиддиновнинг вафоти мени чуқур қайғуга солди.

Кириб келаётган янги — 2006 йил Президентимиз ташаббуси билан ўтган йилимизнинг мантиқий давоми сифатида **"Ҳомийлар ва шифокорлар йили",** деб аталди. Янги йилимиз ҳам мазмунли ва самарали бўлиб, 2005 йилда амалга ошмай қолган ишларимиз — 2006 йилда рўёбга чиқсин.

ЖАНГАРИЛАР ТАЛАБИ

Ўтган ҳафтада Ироқдаги Иордания элчихонасининг хизматчисини гаровга олган жангарилар ўз талабларини баён қилди. Улар ноябр ойида Иордания ҳудудида амалга оширилган терактларда қатнашган аёлни озод қилиш эвазига элчихона хизматчисини қўйиб юборишлари мумкинлигини маълум қилишган. Агар ёдингизда бўлса, биз Иорданиянинг "Рэдессон" меҳмонхонасида содир этилган портлашлар ҳақида газетамизнинг аввалги сонларидан бирида хабар қилган эдик. Ўшанда меҳмонхонани портлатиши керак бўлган эр-хотинлардан бири – яъни хотинининг белига боғланган портловчи қурилма бахтли тасодиф туфайли ишламай қолиб, террорчи аёл қўлга тушгани ва барча айбларини бўйнига олиб, Иордания телевидиниеси орқали чиқиш қилганлиги ҳақида хабар берган эдик.

Жангарилар айнан ўша аёл – Иорданиянинг Амман шаҳридаги "Рэдессон" меҳмонхонасини портлатиши керак бўлган Сожида ар-Ришауини уч кун муддатда озод қилиш эвазигагина элчихона ходими ҳаётини сақлаб қолиш мумкин эканини билдиришган.

БИР МИЛЛИАРД ДОЛЛАРГА ТУШДИ

Нью-Йорк шаҳри мэри Майкл Блумберг шаҳардаги жамоат транспорти ҳайдовчиларининг уч кунлик иш ташлаши ҳукуматга бир миллиард долларга тушгани ҳақида ахборот берди. Чунки уч кун давомида шаҳар жамоат транспортининг ишламаслиги оқибатида музейлар, дўконлар, ресторанлар ва кўргазма заллари жуда катта зарар кўрган.

Маълумотларга қараганда, шаҳар жамоат транспорти ходимлари иш ҳақи камлиги ва нафақага чиқиш ёши жуда юқорилиги учун норозилик билдиришган. Фақатгина ҳукумат уларнинг талабини кўриб чиқишга ваъда бергач, иш ташлашларга барҳам берилган.

"ИРОҚДАН ЧИҚИБ КЕТИНГ!"

Ироқ фуқаролари ўз мамлакатларидан Америка ҳарбийларининг имкон даражада тезроқ чиқиб кетишини талаб қилишмоқда. Бу ҳақиқатни АҚШ ҳарбий кучлари қўмитаси бошлиғи генерал Питер Пейс тан олди. У "Фокс-ньюс" телекомпанияси мухбирига берган интервьюсида, жумладан, шундай дейди: "Тўғри, Ироқ халқи коалицион кучларнинг мамлакатдан чиқиб кетишини талаб қилмоқда. Лекин улар бизни Ироқдан эртагаёқ чиқиб кетишимизни талаб қилишмаяпти. Улар

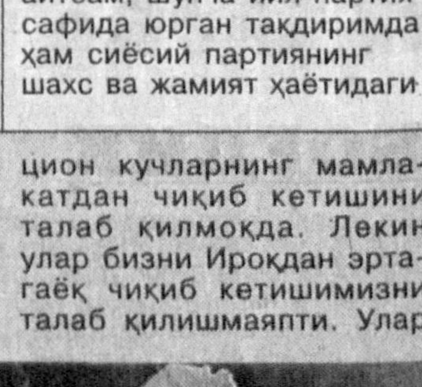

фақатгина бизни мамлакатдан тезроқ чиқиб кетишимизни сўрашяпти, халос".

Бундан аввалроқ АҚШ мудофаа вазири Рамсфельд ҳам Ироқ ҳудудидаги ҳарбий кучларни камайтириб, 15 ва 17 ҳарбий бригадаларни бу мамлакат ҳудудидан олиб чиқиб кетиш ҳақида гапирган эди. Бу қарорга президент Жорж Буш ҳам розилик берган. Режага кўра, янги йилнинг март ойида 7 минг нафар АҚШ ҳарбийлари Ироқни тарк этиши керак.

Сўнгги маълумотларга қараганда, айни кунларда Ироқ ҳудудида АҚШнинг 160 минг нафар ҳарбийлари бор. Энди уларнинг 7 минг нафари Ироқ ҳудудидан чиқиб кетишини қандай баҳолашни газетхонларнинг ўзига ҳавола этсак ҳам бўлади.

ЎЛИМ ЖАЗОСИ БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Маълумки, 1997 йили Ливияда болгариялик беш нафар ҳамшира ва фаластинлик бир нафар шифокор устидан суд жараёни бошланган эди. Ушбу суд жараёни ҳамон якунига етгани йўқ. Улар Ливиянинг Бенгази шаҳрида шартнома асосида фаолият юритган пайтларида онгли равишда ливиялик болаларга ОИТС инфекциясини юқтирганликда айбланаётган ва уларга ўлим жазоси таҳдид солаётган эди. Сўнгги маълумотларга қараганда, уларга қўйилган айблар тўлиқ исботланмагани сабабли беш нафар ҳамшира ва шифокорга ўлим жазоси берилмайдиган бўлган.

Яҳё АБДУРАҲМОНОВ тайёрлади

Istiqlol va imkoniyat

(Давоми. Боши биринчи бетда)

АҚШда эса, Линг суди қўлланилган. Унинг тартибига кўра, маҳкум тақдири беш минутдан ярим соатгача бўлган вақт оралиғида ҳал этиб қўя қолинган. 1882 йилдан 1951 йилгача АҚШда мазкур усулда 4730 киши қатл этилган.

Бош қомусимиз бўлмиш Конституциямизнинг алоҳида бир боби инсоннинг асосий ҳуқуқлари, эркинлик ва бурчига бағишланган. Асосий Қонунимизнинг 24-моддасида эса, яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг дахлсиз ҳуқуқи эканлиги таъкидланган. Шунингдек, Конституциянинг 19-моддасида Ўзбекистон Республикаси фуқароси ва давлат ўзаро мувофиқ ҳақ-ҳуқуқлари ва мажбуриятлар билан боғлиқлиги мустаҳкамланган. Мамлакатимизда Конституция ва қонунлар билан мустаҳкамлаб қўйилган фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқлари ва эркинлиги дахлсиздир ва суд ҳукмисиз улардан маҳрум этиш ҳамда чеклашга ҳеч ким ҳақли эмас.

ЯШАШ ҲУҚУҚИ

Ҳозирги пайтда жаҳоннинг 120 мамлакати қонунларида ёки амалиётида ўлим жазосини бекор қилган. Ўлим жазосини қонунчиликдан биринчи бўлиб 1865 йил Венесуэла давлати чиқариб ташлаган.

Шу ўринда содир этган мудҳиш жиноятлари учун одам деб аталишга ҳам нолойиқ жиноятчига нима учун инсонпарварлик нуқтаи назаридан муносабатда бўлиш лозим, деган савол туғилади. Қуйида ўлим жазоси билан боғлиқ шу каби саволларга жавоб беришга уриниб кўрайлик.

Маълумки, ўлим жазоси пировард натижада бирор-бир ижтимоий муаммони ечмайди, аксинча, муаммоларни янада мураккаблаштиради. Зеро, биринчидан, ўлим жазоси муаммоси жамият ва давлат ҳимоясидаги қадриятларга доир масалага дахл қилади. Шу жиҳатдан ҳам ўлим жазосининг бекор қилиниши инсонпарварлик йўлидаги ижтимоий тарбия вазифасини бажаришини инкор этиб бўлмайди.

Иккинчидан, энг мудҳиш жиноятни содир этган жиноятчи фақат ўлим жазосига ҳукм этилсагина ҳақиқат қарор топади, деган қараш мутлақо адолатсиз фикр. Бу жоҳиллик замонларидаги каби "қонга қон, жонга жон", деган қасоскорликдан ўзга нарса эмас. Давлат бундай принципни қурол қилиб ололмайди. Давлатнинг қуроли — ҳуқуқ. Қилмишни содир этган кишини ҳимояга олиб, давлат қотилни ҳимоя қилаётган бўлмайди, балки энг азиз нарсани — инсоннинг ҳаёти, яшаш ҳуқуқини ҳимоя қилган бўлади.

Учинчидан, ўлим жазосини бекор қилишда, суд хатоси таҳдидининг мавжудлиги ҳам инобатга олинади. Масалан кейинги 20 йил ичида АҚШнинг 24 штатида ўлимга ҳукм этилган юздан ортиқ киши, янги далиллар билан гуноҳсизлиги исботланган, озод этилган. Э.Портер деган маҳбус ўлим жазосига ҳукм этилиб, айбсизлиги исботлангунча 17 йил қамоқхонада ётган. Суд хатоси туфайли ўлимга ҳукм этилган ёки ноҳақ ҳукм ижросини кутиб узоқ йиллар қамоқхонада азоб чеккан кишилар кўп бўлган.

Тўртинчидан, ўлим жазосини бекор қилган бирор-бир мамлакат тажрибасида бундай қарор салбий оқибатларга олиб келганини тадқиқотчилар қайд этишмаган. Масалан, Канадада 1975 йили (яъни ўлим жазоси бекор қилинишидан бир йил олдин) қотиллик ҳолатлари ҳар юз минг кишига 3,09 тадан тўғри келган бўлса, 1980 йилга келиб бу кўрсаткич 2,41 тагача тушган. Бундан шундай хулоса келиб чиқадики, ҳуқуқий муаммони ҳал этишда ўлим жазоси яроқсиз чорадир.

Бешинчидан, ўлим жазосига лойиқ топиладиган аксарият жиноятлар кишининг ўз ҳаракатларини идора эта олмайдиган ҳолатда амалга оширилишини ҳам ёдда тутиш лозим. Бундай ҳолатда жиноят содир этаётган одам ўлим жазосини ўйлаб қўрқувга тушиши мумкинлиги ақлга сиғмайди. Демак, ўлим жазоси мавжудлигининг жиноятчига таъсири бўлиши ҳақидаги фикр асоссиздир.

Инсонни умрбод қамоқ жазосига ҳукм этиб азобга қўйгунча, уни ўлим жазосига ҳукм этиш маъқул эмасми, деган фикрлар ҳам бор. Шундай фикрлардан келиб чиқиб, олтинчидан, айтиш жоизки, умрбод қамоқ жазоси ўлим жазосига юкланадиган функцияларни бажаради. Бироқ бу жазо юқорида қайд этилган камчиликларнинг аксариятидан холи ва унда бир муҳим имконият мужассам, яъни умрбод ёки узоқ муддатли қамоқ жазосида одам тирик қолади, унинг яшаш ҳуқуқи сақланади.

Еттинчидан, баъзилар дунёнинг айрим давлатларида, хусусан, АҚШ ва Японияда ўлим жазоси бекор қилинмаганини рўкач этишади. Ҳақиқатан, ҳам АҚШда ўлим жазоси жиноий жазо сифатида кенг қўлланилади. Айни пайтда АҚШ қонунчилигида жиддий муаммолар, масалан, болаларга, ақли заифларга нисбатан ўлим жазосини қўллаш билан боғлиқ бир қанча муаммолар мавжудки, бу жиҳатлар танқидий таҳлилга тортилиши лозим.

Қисқаси, Ўзбекистон ўлим жазосини бекор қилиб, жиноий жазо тизимини босқичма-босқич либераллаштириш йўлидан изчил бораётганини яққол намоён этди. Ўлим жазосининг бекор қилингани мамлакатимизда жиноятга жазо тайинлашнинг янги демократик йўл-йўриқлари реалликка айланганини яна бир бор кўрсатди.

Мурод ҲАКИМОВ, юридик фанлари номзоди

Tahlil va saboq

Азиз газетхон!

Сиз билан бирга 2005 йилни кузатиб, янги – 2006 йил билан дийдорлашиш арафасида турибмиз. Аввало, йил давомида бизни қўллаб, биз билан ҳамфикр бўлганингиз учун ташаккур! Умид қиламизки, янги йилда ҳам бу ҳамкорлигимиз давом этади.

ХИЗМАТИНГИЗГА КАМАРБАСТАМИЗ

Газетамиз ҳуқуқий йўналишда бўлгани боисми, таҳририят хатқутисига келиб тушаётган мактубларнинг кўпчилик қисмини асосан ҳуқуқий мавзулар қамраб олади. Бу мактубларга назар ташласангиз, турфа тақдирлар-у, турфа талқинларга дуч келасиз. Биз билан йил давомида сирдош бўлган ўқувчиларимиз ҳам буни яхши билишади. Йил давомида биз сиз, азиз газетхонлардан 500 га яқин шикоят, таклиф ва мулоҳазали мактублар олдик. Бу мактубларнинг 80дан ошиғи бевосита кичик ва ўрта бизнес вакилларидан келган бўлса, 300дан ошиқ мактуб фуқаролар томонидан йўлланган. Таҳририят ўз навбатида бу мактубларнинг 50дан ошиғини адлия идораларига жўнатган ва хат муаллифларига зарур ҳуқуқий ёрдам кўрсатилган. 200та ариза-шикоятлар тегишлилигига қараб, ҳуқуқ-тартибот идоралари ёки соҳа мутасаддилари эътиборига ҳавола қилинган. 100дан ошиқ ариза билан эса бевосита таҳририят мухбирлари шуғулланишган ва таҳлилий йўналишдаги мақолалар тайёрланиб, чоп этилган.

Ўрни келганда шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, 2005 йил давомида таҳририятга йўлланган мактублар орасида "аноним", яъни эгасиз хатлар ҳам учрайди. Ана шундай 24та мактуб кўрилмасдан қолдирилди.

Хуллас, йил давомида таҳририят хатқутисига келиб тушган ариза-шикоят, миннатдорчилик, танқидий-таҳлилий мақолалар, гапнинг индаллоси, газетхон бизга нимаики йўллаган бўлса, имкон даражасида ёритиб боришга ҳаракат қилдик. Бугун ҳам ана шу анъанамизга содиқ қолган ҳолда тугаб бораётган йилнинг сўнгги ойида келган айрим мактубларни эътиборингизга ҳавола этишга қарор қилдик.

(Давоми тўртинчи бетда)

Jinoyat va jazo

Оиланинг тўнғич фарзанди бўлмиш Тўлқин уйлангач, тўрт қаватли уйнинг биринчи қаватидан икки хонали квартира сотиб олиб, кўчиб ўтди. Эр-хотин-қўш хўкиз деганларидек, улар ҳам пешона тери тўкиб, бир йил ичида рўзғорни бутлаб олишди. Энг асосийси, улар аҳил, тинч-тотув яшар, шу боис ҳам бу ёш оилага кўпчилик ҳавас билан қарарди.

ФАРЗАНД – НИҲОЛ!

УНИНГ КАМОЛИ ТАРБИЯГА БОҒЛИҚ

СУД ОЧЕРКИ

Кунлар ана шундай тинч ва осойишта ўтиб борар, Тўлқин билан Саида ҳадемай дунёга келадиган янги меҳмонга исм қўйиш, уни қандай тарбиялаш ҳақида ширин-ширин орзуларга берилишарди. Бироқ бир кам дунё деганларидек, фарзанди туғилишига бир неча ой қолганда, Тўлқин автоҳалокатга учраб, вафот этди. Табиийки, бу айриликдан Саида қаттиқ гангиб қолди. Фарёд чекиб, ўзини тўрт томонга урди. Бироқ осмон узоқ, ер қаттиқ, тақдирга тан бермай илож йўқ экан. Саида ҳам йиғлай-йиғлай ахийри айриликқа кўникди.

Шундай мотамсаро кунларда азбаройи Саидани ёлғиз ташлаб қўймаслик учун онаси ва укаси у билан бирга яшай бошлашди.

Орадан кўп ўтмай янги меҳмон — Ёдгорнинг туғилиши билан оиланинг ўчган чироғи қайта ёнгандай бўлди. Чақалоқнинг чилласи чиққач, Саида онаси ва укасига жавоб берди. Фақат укаси Қаҳрамон ҳар эҳтимолга қарши кечаси опасининг уйида ётиб қоладиган бўлди.

Ўтган йилнинг куз кунларидан бири эди. Ўғлини шифохонага эмлатиш учун олиб борган Саида қайтиб келиб эшикни очиши билан хоналар тўпиққача сувга тўлганини кўриб, юраги орқасига тортиб кетди.

У, сув жўмрагини очиқ қолдирибман-да, деган ўйда ювиниш хонаси эшигини очганди девордан сув оқаётганини кўриб, ҳаммасини тушунди. Юқори қаватдаги қўшнисининг уйида сув тошибди. У ўғлини уйда қолдириб, иккинчи қаватга кўтарилди ва қўшнисининг эшигини тақиллатди. Эшикни Холида опанинг ўғли Фарҳод очди.

— Келинг, келинойи, — деди йигит ўзига ярашмайдиган мулозамат билан.

— Ойингиз уйдамилар? — деди Саида шоша-пиша. — Уйингиздан бизникига сув оқиб тушяпти. Шуни тез тўхтатинг, йўқса, ҳаммаёқ расво бўлади.

Бироқ Фарҳод киприк қоқмай унга аллақандай ҳирс билан тикилиб турарди. Буни кўриб, Саиданинг баттар асаби чатнади. Лекин Бироқ унга ортиқ эътибор бермай ювиниш хонасига кирди. Ҳақиқатан ҳам, ювиниш хонасидан сув тошиб, пастки қаватга оқиб тушаётганди. Бунинг устига худди атай қилинганидек, жўмраклар очиб қўйилган, шариллаб оқаётган сувнинг овози хонани тутиб кетганди. Саида шоша-пиша жўмракларни беркитди, сўнг ерда кўллаб ётган сувни ҳам тозалаб олди.

(Давоми тўртинчи бетда)

▼ Tahlil va saboq

ХИЗМАТИНГИЗГА КАМАРБАСТАМИЗ

(Давоми.
Боши учинчи бетда)

“ҚАМАЛИШИМ КЕРАК ЭДИ...”

«— ...лекин мени қонун қўллади, — деб ёзади Хоразм вилояти, Қўшкўпир туманидан Аваз Маткаримов. — Келинг, сизга тушунарли бўлиш учун юз берган воқеа ҳақида батафсил ҳикоя қилиб берай. Мен олий маълумотли иқтисодчиман. Ўз соҳам бўйича 20 йилдан ошиқ фаолият юритганман. Бироқ кейинги пайтда қандай қилиб нопок йўлга кириб қолганимни ўзим ҳам билмайман. Аниқроқ айтсам, ўзим ишлайдиган корхона раҳбари билан тил бириктирган ҳолда корхона маблағидан маълум бир қисмини ўзлаштирдик. Биз буни ҳеч ким билмайди, деб ўйлагандик.

Аммо халқимиз “қингир ишнинг қийиғи қирқ йилда ҳам чиқади”, деб бежиз айтмаган экан. Бизнинг хуфёна ишимиз тезда ошкор бўлиб қолди. Устимиздан жиноий иш қўзғатилди.

Шунда кўзимга дунё қоронғи кўриниб кетди. Ким деган одам бўлдим? Энди бола-чақам, оилам, қариндош-уруғ, кўни-қўшнининг юзига қандай қарайман? — деган ўй ич-этимни кемириб ташлади. Энди қамалишим аниқ эди. Чунки бундан анча йиллар илгари амакимни ҳам “растрата” қилганликда айбланиб, 10 йилдан ортиқ муддатга қамалиб кетган эди.

Лекин яратганга минг марта шукрки, ҳаммаси мен ўйлагандай бўлиб чиқмади. Чунки қонунларимизни либераллаштириш муносабати билан иқтисодий жиноятга қўл урган фуқаролар ўзларига келтирган зарарни ихтиёрий равишда қопласа, уларга нисбатан қамоқ жазоси қўлланилмас экан. Ишонасизми, бу гапларни эшитиб онадан қайта туғилгандай бўлдим. Раҳбар билан келишиб ўзлаштирган маблағни жойига қўйдик. Биз ҳақиқатдан ҳам, қонунни бузган, жиноятга қўл урган эдик. Лекин суд бизнинг айбимизга иқрорлигимиз ва келтирилган моддий зарарни қопланганимизни ҳисобга олиб, қамоқ жазоси тайинламади. Агар бундай воқеа шўро даврида юз берганда эди, энг камида 10 йил умрим қамоқда ўтар, бола-чақамиз ҳам қамалган одамнинг фарзанди сифатида кўп нарсадан маҳрум этилар эди...

Ҳурматли таҳририят ходимлари! Фуқароларни қўлловчи қонунларни яратаётган қонун ижодкорларига миннатдорчилигимни етказиб қўйсангизлар...

Аваз МАТКАРИМОВ».

Дарҳақиқат, истиқлол йилларида мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимида олиб борилаётган кенг кўламли ислоҳотлар мазмун-моҳияти билан қонун фуқароларни жазолаш ёки уларни қўрқув остида сақлаш учун эмас, аксинча, уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишини амалда исботлаб бермоқда. Бунга бугунги ҳаётимиздан кўплаб мисол келтириш мумкин. Бизнинг назаримизда, ушбу масаланинг моҳиятини очиш учун биргина газетхоннинг юрагидан чиққан сатрлар ҳар қандай мисолдан ҳам кўра салмоқлироқдир.

Шоли курмаксиз бўлмайди деганларидек, ана шундай миннатдорчилик хатлари орасида газетхонларимиздан таҳририятга ўз қонуний ҳақ-ҳуқуқлари бузилаётганлиги хусусидаги шикоят хатлари ҳам келиб туради. Қуйида улардан бирини эътиборингизга ҳавола этамиз.

Ушбу мактубни бизга Сурхондарё вилояти, Жарқўрғон туманидаги “Оққўрғон” фуқаролар йиғини ҳудудида яшовчи Абдураззоқ Раймқулов йўллаган.

«Эрта келинг»дан чарчадик...»

«— 2004 йилда оила аъзоларимиз билан яхши ниятда жамоа хўжалигидан ижарага ер олиб, пахта экдик. Йил бўйи қилган меҳнатимиз зое кетмади. Шартнома режасини ортиғи билан уддаладик. Йил якуни ҳисоб-китобларига кўра, оиламиз 914.687 сўм даромад қилгани маълум бўлди. Аввалига меҳнатимиздан манфаатдор бўлаётганимиздан роса хурсанд бўлган эдик. Бироқ...

Гап шундаки, 2004 йилнинг охирида жамоа хўжалигимиз тугатилиб, унинг ўрнида фермер хўжаликлари ташкил этилди. Шу билан бизнинг меҳнат ҳақимиз ҳавода осилиб қолди...

Қисқаси, шундан сўнг Сурхондарё вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилишга мажбур бўлдик. Аризамизни ўрганиб чиққан адлия бошқармаси ходимлари шу йилнинг ноябрь ойида туман ҳокимлигига тақдимнома киритди. Буни қарангки, адлиянинг аралашувидан кейин ҳам ишимиз юришмади. Яъни пешона теримиз эвазига топган даромадимизни ололмадик. Туман ҳокимлигидаги мутасаддилар эса “эрта келинг, индин келинг”дан нарига ўтишмаяпти.

Сизлардан илтимос, бизга ўз қонуний даромадимизни ундириб олишда ёрдам берсангизлар...

Абдураззоқ РАЙИМКУЛОВ».

Тўғриси, байрам арафасида бирор кишининг таъбини хира қилиш ниятимиз йўқ эди. Лекин нима ҳам дердик, **“Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида”**ги қонун талабларига биноан таҳририят хатқутисига келиб тушган ҳар бир мактубга ўз вақтида жавоб беришимиз шарт. Шундай экан, биз қонун талабини буза олмаймиз. Шунинг учун ҳам юқоридаги мактубларни ўқувчиларимиз эътиборига ҳавола этишга қарор қилдик. Умид қиламизки, йил давомида бўлгани каби, соҳа мутасаддилари, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари бизнинг бу чиқишимизни ҳам бефарқ қолдирмайдилар.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, халқимиз барпо этаётган ҳуқуқий-демократик жамиятнинг бош мақсади – инсон ва унинг манфаатларини ҳимоя қилишдир. Шундай экан, бирорбир идора ёки корхонага бош бўлган каттами, кичикми раҳбар, ўз ишига айнан ана шу нуқтаи назардан ёндошиши, энг аввало, ўзини эмас, қўл остидаги ишчи-хизматчиларнинг манфаатларини ҳимоя қилиши шарт. Шундагина биз ўзимиз кўзлаган мақсадимизга эришамиз.

Янги йилингиз муборак бўлсин, азиз газетхон!

Ислом ҲАМРО,
“Инсон ва қонун” мухбири

“ЎЗБЕКТЕЛЕКОМ”

акциядорлик компанияси

Ўзбекистон халқини янги 2006 йил — «Ҳомийлар ва шифокорлар» йили билан қутлайди! Йил давомида ҳар биримизни тансиҳатлик ва бағрикенглик тарк этмасин! Юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо, дастурхонимиз тўкин бўлсин! Ватанимизнинг гуллаб-яшнаши йўлидаги бунёдкорлик меҳнатингизда янгидан-янги зафарлар тилаймиз!

«ЎЗБЕКТЕЛЕКОМ» АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ ЖАМОАСИ

▼ Jinoyat va jazo

ФАРЗАНД — НИҲОЛ!

УНИНГ КАМОЛИ ТАРБИЯГА БОҒЛИҚ

СУД ОЧЕРКИ

(Давоми.
Боши учинчи бетда)

Кейин қўшнининг уйидан чиқаётиб, азбаройи жаҳлини босолмай Фарҳодга юзланди:

— Нега бундай қиляпсиз, Фарҳоджон? — деди у.

Бироқ Фарҳоднинг парвойи фалак, у эшикка суянган куйи аёлга ҳамон ҳирс билан қараб турарди.

— Жудаям очилиб кетибсиз-да, келинойи... — деди у беҳаёларча кулиб.

— Жинни-пинни бўлиб қолмаганмисан, уятсиз, — деди жаҳли чиққан Саида, — аянг йўқ экан, йўқса, бу гапинг учун роса таъзирингни берардим.

Саида гавдаси билан эшикни тўсиб турган давангирдай йигитни куч билан суриб, ташқарига отилиб чиқди.

— Мен ҳозир кўчадан келдим. Уйингизга сув тошганидан хабарим йўқ, — дея Фарҳод унинг ортидан бақирди. — Қўрқманг, харажатларини керак бўлса, икки ҳисса қилиб тўлайман.

Кечга томон уйига қайтган Холида опа нохуш воқеани эшитиб, ўғли билан узр сўраш учун қўшнисиникига чиқишди. Узр сўрашди ва усталарни ҳам, таъмирлаш харажатларини ҳам ўз зиммасига олишини айтди.

Бундан Саиданинг кўнгли хиёл таскин топгандек бўлди. Ҳарқалай айбини билиб, кечирим сўради, деб ўйлади у. Бунинг устига кўздай қўшниси билан сан-манга бормаслик учун ўғлининг тегажоғлиги тўғрисида Холида опага лом-мим демади. Аммо унинг бу кўнгилчанлиги кейинчалик ўзига ниҳоятда қимматга тушишини ҳали билмасди. Қолаверса, у “сув тошиш” воқеаси Фарҳод томонидан атай уюштирилганини ҳам у мутлақо хаёлига келтирмади.

Ўша кун Саидахон Холида опа билан суҳбатлашиб ўтирган пайт Фарҳод уйни обдон кўздан кечириб чиқди, ҳар бир буюмга сукланиб тикилди. Кейин у алланимадан кайфияти чоғ бир қиёфада уйдан чиқиб кетди. Бу бежиз эмасди. Чунки Саидахон анча бадавлат бўлиб, уйида компьютердан тортиб, ДВД, замонавий теле-видиоаппаратлар, яп-янги тикув машинагача бор эди. Бу буюмлар Фарҳоднинг кўзини ўйнатган, бунинг устига у бу кўҳликкина жувон ҳалиги қилиғини онасига айтмаганини ўзича тушунган эди...

...Фожеа рўй берган ўша кун Холида опанинг уйига Саидахоннинг онаси телефон қилган эди. Телефон гўшагини Фарҳод кўтарди. Саидахоннинг онаси:

— Қизим боласи билан бугун тунда ёлғиз қоладиган бўлди, онангизга айтинг, боҳабар бўлиб турсинлар, — деб илтимос қилди. Бу гапни эшитиб, Фарҳоднинг хаёлига бирдан ёвуз ўй урилди. Ва у Саиданинг онасига, ойим келса, албатта, илтимосингизни айтаман, деди. Бироқ у бундай қулай фурсатдан фойдаланиш учун бошқа бир қабиҳ режа тузди. Яъни у бир баҳона топиб, онасини опасиникига жўнатиб юборди-да, ўзи қиморбозлар йиғиладиган жўрасининг уйига йўл олди.

У ўшанда ярим тунда борбудини қиморга бой бериб уйига қайтди. Онаси уйда йўқлигига ишонч ҳосил қилгач, секин биринчи қаватга тушиб, Саиданинг эшик қўнғироғини устма-уст босди. Анча вақт кутди, бироқ ичкаридан бирон-бир товуш эшитилмади. “Демак, уйда йўқ экан-да, янаям яхши бўлди”, деган фикрда Фарҳод чунтагидан калитни олиб эшикни очиб, ичкарига бош суқди.

У Саиданинг тилла тақинчоқларини, қаерда туришини аниқ билгани учун сира қийналмай топди. Кейин компьютер мониторинги ва ДВД аппаратини олиб, кўча эшигига етган ҳам эдики, қаршисида турган Саидага кўзи тушиб, бирдан қотиб қолди.

— Нарсаларни жойига қўй, ярамас, — деди Саида ғазаб билан. — Шунчаликка борасан, деб сира ўйламагандим.

Фарҳод итоаткорлик билан қўлидаги нарсаларни стол устига қўйди.

— Хўп, мана, айтганингизни бажо келтирдим, хоним.' Энди нима қилай?! — деди у сурбетларча тикилиб.

— Энди кўзимдан йўқол! — деди Саида.

Бироқ Фарҳоднинг кўзлари ёвуз чақнаб турар, у шу тобда ҳеч нарсадан тап тортмасди. Бунинг устига у гиёҳвандлик моддаси истеъмол қилган, шу боис нима қилаётганини ҳам ўзи англамасди.

Орадан хиёл вақт ўтмай унинг ёвуз нияти юз кўрсатди. У чўнтагидан пичоқ чиқариб, зарб билан Саиданинг кўксига санчди. Буни мутлақо кутмаган Саида дод сола бошлаганди, яна кетма-кет пичоқ санчилди.

— Аблаҳ экансан, — деди Саида. — Майли, нима истасанг, шуни олгинда кўзимдан йўқол.

— Йўқ, — деди қотил. — Мени бекорга йўлдан тўхтатдингиз. Энди сизни тирик қўймайман...

— Норасида болам бор, ҳеч курса шу боламга раҳм қил, Фарҳоджон ука, — дея аёл кутилмаганда ялиниб-ёлворишга тушди.

Фарҳоднинг кўзи қонга тўлган, у аёлнинг ялиниб-ёлвориши, илтижо-ю ўтинчларига парво ҳам қилмай унинг танига қайта-қайта пичоқ урди.

Кейин у нариги хонада ухлаб ётган чақалоққа бир қаради-да, ортига қайтиб, аёлнинг қўли ва бўйнидаги тақинчоқларни ҳам битта қўймай ечиб олди, монитор ва ДВД аппаратларини кўтариб, эшикни ҳам беркитмай ҳамтовоқлари олдига йўл олди...

Албатта, ҳуқуқ-тартибот идораси ходимлари томонидан қотил тез орада қўлга олинди. Аввалига у ўламан саттор, мен бу ишга қўл урганим йўқ, деб туриб олди. Кейинчалик эса қабиҳ жиноятини қандай амалга оширганини бирма-бир айтиб берди...

Бу мудҳиш фожеа ҳақида фикр юритганда, яна бир ҳолат киши эътиборини тортади. Гап шундаки, бу фожеа рўй берган кунлари оғзига кучим етмаган айрим кимсалар Фарҳодга уй эшигини Саиданинг ўзи очиб берган экан, деган асоссиз миш-мишларни тарқатишгача бориб етишди. Аслида бу миш-мишларнинг остида ҳеч қандай асос йўқ эди. Чунки Фарҳод сув тошиб кетгач, Саиданинг уйини таъмирлаётган пайтда калитни ўғирлаб, ундан нусха ясатиб олган эди. Кейинчалик буни унинг ўзи рўй-рост тан олди.

Албатта, суд жиноятчига тегишли жазо тайинлади.

Қотилнинг онаси — Холида опа ҳам судда ёлғиз ўғлининг ёнини олмади.

— Отасиз бир норасида гўдакни тирик етимга айлантирган қотилни фарзандим дейишга тилим бормайди, — деди онахон. — Афсус, орзуларим саробга айланди?!

Шу ўринда такрор бўлсада, бир фикрни айтиб ўтиш жоиз. Ота-боболаримиз таъкидлаб ўтганларидек, фарзанд — бу ниҳол. Ниҳолни эса қайси томонга эгсанг, уша тарафга қараб бўй чўзади. Демак, фарзандларимизга гўдаклигидан эзгуликдан дарс берсак, у ҳам улғайгандa атрофга эзгулик уруғини сочади. Аксинча, унга эътиборсиз бўлиб, тарбияси билан ўз вақтида шуғулланмасак, бир кун келиб, у бизга раҳматнинг ўрнига афсус-надомат келтириши мумкин. Шундай экан бир кун келиб пушаймонлик азобини тортгандан кўра, фарзандларимизни ўз вақтида тўғри йўлга бошлайлик. Зеро, инсон учун бу ҳаётда сўнгги пушаймондан ҳам кўра, оғирроқ жазо йўқ.

Рустам ХУДОЙҚУЛ,
“Инсон ва қонун” мухбири

▼ Yangi yilni kim qanday kutadi?

Дунёда байрамлар кўп. Ҳар бир халқнинг, миллатнинг фақатгина ўзига хос бўлган турфа байрам-у тантаналари бор. Лекин бутун инсониятга дахлдор ягона байрам ҳам мавжуд-ки, бугун биз ана шу ҳақда фикр юритмоқчимиз. Маълумки, дунё халқларининг деярли барчаси ҳар йилнинг 31 декабрини янги йил байрами сифатида нишонлайди. Тўғри, айрим мамлакатларда янги йил байрами айнан 31 декабрь эмас, йилнинг бошқа бирор ойи ёки кунида ҳам ўтказилиши мумкин. Аммо дунёда бу байрамни тантана қилмайдиган бирорта ҳам миллат йўқлиги бор гап. Фақат янги йилни кутиб олишда ҳар бир халқнинг ўзига хос удумлари бор-ки, бугун биз сизга шу ҳақда маълумот бермоқчимиз.

Маълумки, дунёнинг жуда кўп халқлари янги йил арафасида арча безатишади. Хўш, арча безатиш аслида қаердан келиб чиққан, деган савол кўпчиликни қизиқтириши табиий. Келинг, мақоламизни ана шу саволга жавоб беришдан бошлайлик.

ЧЎПОН ЛИБОСИДАГИ ҚОРБОБО

ГЕРМАНИЯ: Маълумотларга қараганда, қадимда немис халқи дарахтларга нисбатан худди тирик жонзотларга бўлгандек, муомала қилишган. Шунингдек, улар дарахтларни “яхши” ва “ёмон” тоифаларга ҳам ажратишган. Уларнинг назарида, йил ўн икки ой ўз яшиллигини сақлаб қоладиган арча дарахти эзгулик тимсоли ва “ўрмоннинг яхшилик руҳи” ҳисобланган. Шунинг учун ҳам улар арча дарахтларига “совға” сифатида турли ўйинчоқлар ва безаклар осишган. Қолаверса, немислар арча дарахтини мангу ёшлик, мардлик, садоқат, узоқ умр рамзи сифатида ҳам қабул қилишган. Орадан ўтган асрлар эса дунё халқларига арчанинг янги йил тимсолида қабул қилишни ҳам ўргатган.

ГОЛЛАНДИЯ: Бу халқ вакиллари эса янги йилни кутиш учун алоҳида ичимлик тайёрлашар экан. Бу ичимликнинг номи “слем” бўлиб, у фақат янги йил кечасида ичилади. “Слем”ни тайёрлаш учун қайноқ сутга чой, шакар, ҳар хил ўсимликлар томири, лимон, шафран, чиннигул ва мускат ёнғоғи солинади. Албатта, ушбу ичимликнинг таъми ҳақида тотиб кўрмасдан туриб бир нарса дея олмаймиз.

ИТАЛИЯ: италияликлар бутун ғам-ташвиш, касаллик ва бошқа “бош оғриқ” ҳолатларни янги йилга “ўтказмасликка” ҳаракат қилишади. Бунинг учун улар янги йил кечаси ярим тунда ўз уйларидаги эски уй жиҳозлари ва идиш товоқларни деразадан кўчага ирғитишади. Агар шундай қилинса, гўёки кириб келаётган йил давомида бу уйларга ташвиш доримас экан. Шунингдек, Италия халқи янги йил тонгини, албатта, янги кийим-кечаклар билан кутиб олади. Чунки улар агар шундай қилинса, йил давомида яшариб ва янгиланиб юришларига ишонишади.

Италияликларнинг янги йил кутиш жараёнида амал қилинадиган яна бир ғалати одати бор. Ривоятларга кўра, қадимда янги йил кириб келган дақиқада дарёлардан бирининг суви олтинга айланиб қолган экан. Шунинг учун ҳам барча италияликлар янги йил кечаси соат тунги 12 га занг урган пайтда сувга тикилиб туришади. Шунингдек, бу халқ янги йил кутиладиган кечада иложи борича кўпроқ узум ёки майиз ейишга ҳаракат қилади. Чунки ривоятларда янги йил кечаси узум еган одам умрининг узунлиги ва бойлиги унинг қанча узум тановул қилганлигига ҳам боғлиқ қабилидаги афсоналар мавжуд.

Худди шундай одат **ИСПАНИЯ** ва **ПОРТУГАЛИЯ** халқлари орасида ҳам бор. Уларда урф бўлган одатга кўра, янги йил кириб, соат тунги 12 га занг урган маҳалда, соатнинг ҳар бир занги учун ички бир ният билан бир донадан узум ёки майиз ейилади. Яъни истеъмол қилинган 12 дона узум йилнинг ўн икки ойи мобайнида инсоннинг соғлиги ва ҳар бир нияти амалга ошишига кўмакдош бўлар эмиш.

АВСТРАЛИЯ: Бу халқ вакиллари эса янги йил дастурхонига қуш, ҳатто, товуқ гўшти ҳам тортишмайди. Чунки уларнинг назарида, янги йил кечаси қуш ёки товуқ гўшти истеъмол қилинган хонадонда йил бўйи барака бўлмайди. Яъни хонадонга тегишли бўлган қут-барака дастурхонга тортилган жониворнинг қанотида учиб кетади.

ВЕНГЕРИЯ: Венгер халқи ҳам худди шундай одатга риоя этади.

ГРЕЦИЯ: грек халқи янги йилнинг илк кунини авлиё Василий куни сифатида ҳам нишонлайди. Халқ афсоналарига кўра, авлиё Василий яхшилик ва эзгулик тимсолидир. Шунинг учун ҳам грек болалари янги йилнинг илк тунида ўз оёқ кийимларини печка (камин) ёнида қолдиришади. Агар шундай қилинса, авлиё Василий ярим тунда келиб, оёқ кийимларини турли-туман совғалар билан тўлдириб кетар эмиш.

ПОЛЬША: Польяклар эса янги йил дастурхонига, албатта, ўн икки хил турдаги таом тортилиши шарт, деб ўйлашади. Фақат улар орасида бирорта ҳам гўшт солинган овқат бўлмаслиги керак. Польяк халқи одатига кўра, дастурхонга балиқ, қўзиқорин ва карамдан тайёрланган таомлар тортилади. Шунингдек, уларнинг дастурхонини сўли бўтқаси, шоколадли торт ва бошқа ширинликлар ҳам безаб туради.

БОЛГАРИЯ: Болгарлар ҳам янги йилни ўзига хос тартибда кутиб олади. Энг қизиғи, улар янги йил кириб келишидан роппа-роса уч дақиқа аввал уйдаги барча чироқларни ўчириб қўйишади. Қоронғулик қўйнидаги бу уч минут “янги йил бўсалари”, деб номланади. Чунки бу халқ қадим-қадимдан чироқ ўчирилган дақиқаларда ҳар ким ўзига ёққан одамнинг ўпиши ва бу бўса бир умр сир сақланиши одатига амал қилиб келади.

РУМИНИЯ: Румин аёллари эса янги йил учун жуда кўп пирог пиширишига тўғри келади. Одатга кўра, ҳар бир пирогнинг ичида, албатта, нимадир бўлиши шарт. Масалан, узук, кичик-кичик чинни совғачалар ёки аччиқ қалампир. Румин халқи ривоятларига таяниб айтадиган бўлсак, танлаган пирогини ичидан узук чиққан инсон йил давомида бахтиёр яшайди. Аксинча, пирогининг орасидан қалампир чиқиб қолган одам эса янги йилни “йиғлаб” ўтказар экан.

БИРМА: Бу давлатда янги йил қоқ саратонга тўғри келади. Шунинг учун ҳам бирмаликлар бу байрамни “сув фестеьвали”, деб ҳам юритишади. Чунки улар янги йилни бир-бирларининг устига сув қуйиш билан кутиб олишади. Бу ўринда қариндош-уруғ, таниш-нотаниш, деган гап йўқ. Ҳамма қўлидаги идишдан кўчада дуч келган одамнинг устига сув қуйиши мумкин. Бундан ҳеч ким хафа бўлмайди. Чунки Бирмада бировнинг устига биров сув қуйса, бу уларнинг бир-бирига янги йилда бахт тилаши сифатида қабул қилинади.

МОНГОЛИЯ: Монгол халқи эса янги йил байрами билан чорвачилик байрамини бир кунда нишонлашади. Улар ҳам янги йилни арча атрофида тантана қилишади. Худди ҳамма ерда бўлгани каби монгол болалари ҳам Қорбобонинг ташрифидан қувонишади. Лекин бошқа давлатлар халқларидан монгол халқининг биргина фарқи бор. Уларнинг Қорбобоси даврага чўпон кийимида кириб келади.

ФРАНЦИЯ: Австралия ва венгер халқининг акси ўлароқ, французлар янги йил дастурхонини қовурилган куркасиз тасаввур қила олмас экан.

КУБА: Бу халқ вакиллари янги йилни қўлларида қадаҳ тўла сув билан кутиб олишади. Йўқ. Бу сувлар ичиш учун эмас. Аксинча, соат роппа-роса ўн иккига занг урганда барча янги йил кутувчилар қўлларидаги қадаҳ тўла сувни очиқ деразалардан кўчага сепишади. Бу уларнинг эски йил яхши тугагани ва янги йил худди қадаҳдаги сувдек тоза, тиниқ ва омадли келиши учун бир-бирларига билдирган тилакларидир.

Мадина ОРИПОВА
тайёрлади

ИНСОН ва ҚОНУН

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1996 йилнинг январидан нашр этилади

2003 йил 29 декабрда Ўзбекистон Матбуот ва Ахборот агентлигида 078-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодикул ҲАМРОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Бўритош МУСТАФОЕВ, Ихтиёр АБДУЛЛАЕВ, Пўлат САМАТОВ, Мавжуда РАЖАБОВА, Хуршид СОДИҚОВ, Сайфиддин РАҲИМОВ, Маҳмуд САТТОРОВ, Ислом ҲАМРО, Холли НОРБОЙ, Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.

Навбатчи: Бобомурод РАЙИМОВ

Саҳифаловчи-дизайнер: Фарҳод ХЎЖАНАЗАРОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-315. Тиражи — 6501. Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди —

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент ш. Сайилгоҳ кўчаси-5. Тел: 133-70-65, 133-84-50

1 2 3 4 5 6